

קונטֿרָס

סִדְרַת הַלְמֹד

על-פי דעת

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנו והצפונ,
בוצינא קדישא עלאה, אדווננו, מורנו ורבנו
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן علينا,

גם הוספנו

התועරות ללימוד שלחן ערוך בכל יום

הובא לדפוס

על-ידי חסידי ברסלב
עה"ק ירושלים טובב"א
שנת תש"ז לפרט קטן

מזהרָא"ש נ"י אמר: מי שפראגיל את עצמו למד על-פי סדר-דריך-הŁמוד של רבנו ז"ל, הוא דיאא יכל לעבר ולהיות ולטיל בכל מקומות התורה הקדושה: פנ"ה, משניות, בבלי, ירושלמי, תוספות, וכל המדרשים כלם, וספריו הזר ונתקונים וכל ספרי הפסיקים: נמב"ם, טור ושלchan ערוף, וכל ספרי קבלה וחסידות ומוסר, כי העצה זו היא נכונה למי שביבנה ולמי שרוצוה להודות על האמת, ועם העצה זו יכולם להיות מתחדים כל החיים.

(אמרי-מזהרָא"ש, חלק ב', סימן מתכח)

הקדמה

ברוך הוא אלקי ישראל, אשר לא השבית מאננו גואל ובגלוותנו שליח אלינו בכל דור ודור צדיקים קדושים, אשר הם מלמדים אותנו את הדרך, אשר נלך בה ונעלה עמה בית אל, ונצליח דרכנו הנצחי; וכל צדיק וצדיק תקן תקונים וגדר גדרים וסיג סיגים וכו', למען נשאר קים באמונהינו הקדושה בו יתברך, ונקיים את התורה הקדושה ומוצתיו יתברך בשמה עצומה, ולהמשיך על עצמנו ערבותنعم זיו שכינה עוז יתברך להoir על נפשנו הארץ אורו יתברך, המירה בכל הארץ, כמו שכתוב (יחזקאל מ"ג): והארץ הארץ מבכודו וגוו'.

והנה בדורותינו אלה זכינו, שליח אלינו השם יתברך את הצדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה, זכותו גן עליינו, ריבני נחמן מברסלב, זכותו גן עליינו, אשר הארץ את העולם עם מוצתיו הקדושים ודרךו והנחותיו הנפלאים, פלאי פלאים לקרב ולחזק ולאם את כל הנשות אלו יתברך והורה להם דרך קל ונקל, אין שבל אחד ואחד, אפלו הגרוע שבגרועים וכו',

שם

הקדמה

יכול לשוב אליו יתברך ולהאר על נפשו אורו יתברך,
ואין לך עוד דבר או מידה או עבודה או קדשה או
מצויה או הנהגה טוביה, שלא דבר ממשה, במוּבָא
בארכיות בספריו הקדושים וספריו תלמידיו הקדושים
— קחו מכם, ומחתת שהרבה לדבר ולחזק ולאמצ
את נפשות ישראל ביותר על למוד תורה הקדושה
וללמוד הרבה מאד מאי בדרכ בקיות, ורצונו הקדוש
היה, שכל בר ישראל יטיל ויהיה בכל חלקו התורה
הקדושה, נגלה ונסתור, תורה, נביים, כתובים, שה
סדרי משנה, בבלי, ירושלמי, תוספתא וכל המדרשים
כולם, ספרי הזוהר הקדוש והתקונים וכתבי האר"י,
זכרונו לברכה, וכל ספרי הפוסקים — רמב"ם, טור,
ושלחן ערוף ונושא כליהם (עין בשיחות-הר"ן, סימן כ"ח
וSIMAN ע"ו). ותחלה לאל, זכינו בחסדו יתברך להרחב
את הדיבור מאד ולהראות ולגלות לכל בר-דעת וכלל
משכיל על דבר אמת, את אמתת העצה הנוראה
ונפלאה, שגלה עם סגלה, באיזה דרך ובאיזה אופן
יכול כל אחד לחזור הרבה ולשקד ולטיל בכל חלקו
התורה הקדושה, ולכון הדפסנו את הקונטראס הקטן
זה.

הקדמה

ובחסדיו הגדולים וברחמיו המרבים עשה הקונטראס הנפלא זהה התעוררות רבה בעולם, כי נדפס בכמה רכבות טפסים ונתפשט בכל קצווי תבל ממש, ובכל תפוצות ישראל נתקבל בשמה ובחלהבות עצומה, ותהלה לאל, עשה נפשות למאות ולאלפים למען שקידעה רבה בלמוד תורה הקדושה, כן יعزינו השם יתברך, שידפס ויחזר ונידפס, ויתרבו נפשות ישראל השוקדים על תלתי התורה הקדושה בדרך ובעצאה ובהנאה, שהדריך ויעז והניא רבני הקדוש והנורא, בוצינא קדישא, זכותו יגן علينا.

אך לモתר לנו להציג, כי הקונטראס זהה מרבה לדבר רק מעןין למד בקיות, ואין פונטו, חס ושלום, למעט בלמוד עיון; אדרבה, בחסדו יתברך זכינו לחבר ספר "תורה לשמה", ושם מבאר בארכיטקט נוראות נפלאות מעלת הלומד בעיון ועצות והדרכות ישרות על-פי דברי רבני, זכרונו לברכה,ائد למד בעיון, אך הקונטראס הקטן זהה נתחבר ביותר למען אלו אשר טרודים מאד על המחה ועל הפלכה, ורב היום ולבבות הלילה יגעים וטרודים וכו', וכן על אלו לבחרים, שיש להם תפיסה קשה וכו', וכן על אלו שעובר כל מיני בעיות בהחיים וכו' ו עבר עליהם ברב

שדמ

הקדמה

מה שיעבר, כל אחד ואחד כפי מה שיודע את נגעי לבבו ומכאוביו וכו' – אליהם יערב נא דברי הקונטראנס הנפלא זהה, ואשריהם ואשרי חלוקם, אם יציתו ויקימו מה שכחוב בו, ואו יציליחו דרכיהם, ויתעליו במעלות התורה והיראה, וזה ברור בשמש באחרים, והוא בדוק ומנסה בחסדו יתברך, ואין לשנות ממה שכחוב בקונטרס הנפלא זהה אפלו תהא אחת וכו', כי בעונותינו הרבים כל אלו הבחורים, שיצאו לתרבות רעה, רחמנא לאclin [השם יתברך ישمرנו ויאילנו], או עזבו לגמרי היישבה בגיל צעיר וקהלכו לעבד וכו', או הולכים סתם בטול וכו', והבטלה מביאה אותם לידי שעמוס ולידי זמה וכו' (כחבות נ"ט) – הפל היה מפני הטעמים, המובאים בפנים הקונטרס הקטן זהה, ואם היו מרגלים אותם בסדר דרך הלמוד זהה מימי בחרותם, היו גדלים ומצליחים עד מאד מאד, והיו צומחים לאילנות נפלאים, העושים פרות טובים ומתקדים, והיו בקאים בכל התורה כליה והיו נשאים בהישיבות ובבתים-מדרשות והפולים.

והשם יתברך יאיר עינינו באור תורה הקדושה, ונזכה להרבות ספסלים ותלמידים בבית-המדרשה

הקדמה

ויליהו סיף בחורים בישיבות הקדשות, שיתמידו למד תורה קדשה בהתמדה רכה ובתשוקה עצומה, כי המרגיל עצמו למד בדרך ובאופן זהה, אfilו שהיה לו כל מני בעיות בהחיים וכו', ואfilו כבר עבר עליו בחיו מה שעבר וכו', כל מני קטנות וירידות ונפילות וכו', בודאי שאור התורה תחייו ותוציאו מהחשך והאפללה והצלמות, שנלכד ונפל בתוכה וכו', כי הקונטרס הנפלא הזה מכניס באדם חמידו דאוריתא, שהיה לו תשוקה עצומה לחזר ולטיל ולהיות ולבקר בכל חלקו התורה קדשה; וכי שעין אמרתו לו, והוא ע מה שעובר בעתים הלו על בני-הנערים וכו', ואין לו מותרות במחו וטנווף בלבו (עין לקוטי-מוּהָרֶן, חלק א', סימן ס"א) — הוא יודה על האמת, שכך הוא האמת, כמו שמאיר בקונטרס הקטן הזה, ומהשם יתברך האמת נבקש, שהיינו אמינו לרצון, וכי שיסתכל בקונטרס הקטן והנפלא הזה, يتלהב לבו בהתלהבות עצומה ויעשה לעצמו שעורים קבועים כסדרן בכל חלקו התורה קדשה, ובזכות התורה נזכה להנצל מכל פגעי הזמן, ונמשיך על עצמנו ערבות נעימות זיו חיים אלקותו יתברך, ונזכה להכלל בו יתברך למורי מעטה ועד עולם.

ומו

כִּל מֵה שָׁלַמְד אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהִיא נִמְנָע אֲצָלוֹ
לְעַמְד עַל אִמְתָּת בְּנוֹת הַלְמֹיד בְּשִׁלְמוֹת — יָזְכָה
לְהַבִּין עַל אִמְתָּתָה בָּעוֹלָם הַבָּא.
(ספר המדות, אות למוד, סימן ח)

הַרְגֵּל הַלְמֹיד הִיא עוֹלָה לְמַעַלָּה עַל קִיּוּם כָּל
הַמִּצּוֹת.
(שם, סימן לג)

יַלְמֵד אָדָם אֲפָלוּ בְּלֹא בְּבָנָה.
(שם, סימן לח)

סדר דרך הלמוד

על-פי דעת אדוננו, מורהנו ורבנו,
רבנן רבי נחמן מברסלב,
זכותו יגן עליינו

רבנו, זכרונו לברכה אמר (לקוטי-מורין, חלק ב', סימן מ"ד): צרכיים לברך מכל מיני חכמויות והמצאות, שיש להנכensis בעבודת השם יתברך, כי כל אלו החקמות של העולם, שיש להנכensis ומתחילין קצת בעבודת השם יתברך, אין חכמויות כלל. והם רק דמיונות ופתוחים ושיטותיהם גדולים, ואלו החקמות מפילין מאי את האדם מעבודת השם יתברך, דהינו מה שחוشب וחוקר ומדקדק ביותר, אם הוא יוצא כראוי במה שעושה; ואמר אז:بشر-זודם אי אפשר לו שיצא ידי חובתו בשלמות, ואין הקדוש-ברוך-הוא בא בטrownיא עם בריותיו (עבודה זרה ג'), ולא נתנה תורה למלאכי-השרת (קדושים נ"ד); ועל אלו המדקדקים

שם

סדר דרכן הלמוד

וּמְחַמִּירִים בְּחַמָּרוֹת יִתְרֹות, עַלֵּהֶם נִאָמֵר (וַיִּקְרָא י"ח): וְחַי בָּהֶם וְלֹא שְׂמִימּוֹת בָּהֶם (יוֹמָא פ"ה); כי אין להם שום חיות כלל, ותמיד הם במרה-שchorah מלחמת שנדרפה להם, שאינם יוצאים ידי חובתן בהמצאות שעוזים, ואין להם שום חיית משום מצוה מלחמת הדקדוקים והמרה-שchorah שלהם. ואמר אז, שהוא בעצם אינו מחריר שום חמרה כלל, ובאמת אחר כל החקמות צריך להשליך כל החקמות ולבבד את השם יתברך בתמימות ובפשיטות גמור, בלי שום החקמות, וזה הוא החקמה הגדולה שבכל החקמות לבלי להיות חכם כלל.

כִּי בְּאָמָת אֵין חָכֶם בְּעוֹלָם כָּלָל, וְאֵין חֲכָמָה וְאֵין תְּבוֹנָה נָגְדוֹ יִתְבָּרֶךְ. פָּרוּשׁ — דָּבָר, שֶׁהוּא רַק נָגְדוֹ יִתְבָּרֶךְ, אֵין בָּזָה שֶׁוּם חֲכָמָה כָּלָל וְהַעֲקָר — רַחֲמָנוֹ לְבָא בָּעֵי, וּבְפִרְטָן בְּעַנְיָנִי הַזָּמְנִים שְׁנוּפֵל הָאָדָם בְּכָל פָּעָם, שאינו יודע מה יעשה בזמן זה וכיו', או מסהדר לעצמו סדרים לזמן זה ולזמן זה, ולבסוף אינו הולך לו, ואז נשבר לבו לגמרי, וכן מפני פעמים נדרמה לו, שזמן זה אינו מסוגל לשום דבר. צריך לידע, שגם זה הוא בכלל חmarkerות ודקדוקים יתרים, כי האדם אינו

סדר דרך הלמוד

יכול לצאת ידי חובתו; העקר – שיתחזק את עצמו להיות תמיד בשמה עצומה, ועל-ידי-זה יתרחב לבו וידעתו, והוא יהיה תמיד מישב, כי השמה מרחבת את המוחין. ואז, כשהיה לו פנאי ילמד شيء או אשר יקבע לעצמו, וכשאין לו פנאי, יחזק את עצמו בכלל מני חזוק, ויחיה את עצמו עם נקמת יהדותו שלא עשני גוי, אבל לא שיפל בשל זה, כי הכל פתמי היאר, הרוצה ללבדו בראשתו ולהפלו במרה-שchorה ובעצמות, שאמשך מרבי הדקדוקים והחמות יתרות.

ובשביל זה בעצמו כדאי לציית את רבנו, זכרונו לברכה, שסלל לנו דרך נעימה, דרך קלה בלמוד תורה הקדושה (עין שיחות-הבר"ן, סימן ע'ו). שדעתו הוא, שיקבע כל איש ישראלי לעצמו שעורים קבועים בתורה הקדושה בסדרון דיקא, להתחילה מהתחלה, ולא יחזור עד שישימו כלו, אז יתחילה עוד פעם, למשל, שיתחיל שעור במניות, ולא יחזור עליו. רק ילמד כל הששה סדרים, וכשים איז יתחילה עוד פעם. וכן שעור בש"ס, להתחילה מפסכת ברכות, ולא יחזור עליו כי אם ילמד דף אחר דף, עד ששים כל הש"ס כלו, וכן בארכעת חלקי שלחן-ערוך יתחילה מהתחלה

ארח-חאים, עד שיזכה ליטים יורה-דעה ואבן-העוזר וחשון-משפט, יתחיל עוד פעם, וכן בזוהר הקדוש ותקוניים ובמדרשים וכו' וכו'.

וספר עמו הרצה הרבה בעניין זה, שטוב למד ב מהירות ולבלוי לדקדק הרבה בלמודו, רק למד בפשיטות ובזריזות ולבלוי לבלב דעתו הרבה בשעת למודו מענין לעניין. רק יראה להבין הדבר בפשיטות במקומו; ואם לפעמים אין יכול להבין דבר אחד, אל יעמוד הרבה שם, וכייניח אותו העניין וילמד יותר להלן, ועל-פי-רב ידע אחר-כך ממילא מה שלא היה מבין בתחילה כשיימד בסדר בזריזות להלן יותר. ואמר, שאין צריין בלמוד רק האמירה בלבד, לומר הדברים סדר, ומילא יבין, ולא לבבל דעתו בתחילה למודו, שירצה להבין תכף, ולא יבין כלל, רק יכנס מהו בהלמוד ויאמר בסדר בזריזות, ומילא יבין; ואם לא יבין, תכף יבין אחר-כך. ואם ישארו איזה דברים, שאף-על-פי-כן לא יוכל לעמוד על פונתו — מה בכך, כי מעלת רבוי הלמוד עולה על הכל, וכן שאמרו חכמים, זכרונם לברכה (עכודה-ורה) לגמר והדר לסבור; שאף-על-גב שלא ידע מה

סדר דרך הלמוד

שנה

קאמֶר, שָׁנָאָמֶר (תהלים קי"ט) גַּרְסָה נְפֵשִׁי לְתַחֲבָה ; כי עלי-ידי רבוי הלמוד, שיילמד במחירות ויזכה ללמד הרבה, עלי-ידי-זה יזכה לעבר כמה פעמים אלו הספרים שלומד לגמרא ולחרור להתחילה ולגמר פעם אחר פעם, ועל-ידי-זה מצליח יבין בפעם השני והשלישי כל מה שלא היה מבין בתחילה. ודבר הרבה הרבה מאד בעניין זה.

ובאמת הוא דרך ועצה טובה מאד בעניין הלמוד, כי עלי-ידי-זה יכולים לזכות למד הרבה הרבה מאד לגמר כמה וכמה ספרים, וגם יזכה להבין הדברים יותר מאשר היה לומד בדקוק גדול, כי זה מבלבן מאד מן הלמוד; וכמה בני-אדם פסקו מלמדו לגמרי על-ידי רפואי הדקדוקים שלהם, ומואה לא נשאר בידם, אבל כשירגיל עצמו למד במחירות, בלי דקדוקים הרבה, התורה תתקיים בידו ויזכה למד הרבה הרבה מאד — גمرا, ופסקים כלם, ותורה נביאים, כתובים, ומדרשים, וספרי זהה, וקבלה ונשאר ספרים.

והנה בודאי מי שהולך בחכבות, ואינו מסתכל על אחريתו ותכליתו הנצחי — בודאי כל אלו

הדברים הם אך לモתר אצלו, כי הוא רוצה להיות
למדן וגאון וראש-ישיבה ולהיות שמו וריחו נודף
בכל הארץ, ודומה במעשהיו לאנשי דור הפלגה,
הboneים מגדל וראשו בשמים. ועיקר סבת מעשיהם
הוא מה שכתב אחר-כך: ונעשה לנו שם; בפתח
בזהר הקדוש (בראשית כ"ה): על פסוק: אלה תולדות
השמים והארץ; שחמשה מינים יש בערב-רב, ומן
השלישי מהם הוא הנקרא בת גברים. דעתינו
אתمر: מהה הגברים אשר מעולם אנשי השם;
ואינון מפטרא דאיין דאתمر בהון: הבה נבנה לנו
עיר ומגדל וגו' ונעשה לנו שם בבניין בת-כנסיות
ובת-מדרשות, ושווין בהון ספר תורה ועתרה על
רישיה, ולא לשמה אלא למעבד להון שמא וכו'; עין
שם. ועל-כן דבריו הקדושים והתמים והאמתיים
של רבנו, זכרונו לברכה, הם אצלו ללוג ולקלס,
ואינו חפץ לקבלם, ועוד חולק על זה ומונע אחרים,
אבל אלו התמים והישראלים, אשר מסתכלים היטב
היטב על אחרים ומחוננים היטב היטב, אשר לא
לעולם יהיה האדם, ויבוא ויגיע היום והשעה והרגע,
שיצטרך להפshit גופו וכו', ונשנתו מעלה אל-על,
אליהם תפך דברי, יערף בפרט לך, תצל בטל

סדר דרך הלמיד

שנג

כִּי זֶה דָּבָר יִדּוּעַ, אֲשֶׁר כֹּל בְּחוֹר וְכֹל אֲבָרֶךָ רְצֻוֹנוּ לְהִיוֹת מַתִּים גָּדוֹל וְלוֹזְכוֹת לְסִים כֹּל הַשׁ"ס וְאֶרְבָּעָת חָלָקִי שְׁלֵחָן-עֲרוֹךָ וּכְוֹ וּכְוֹ, אֲךָ עַקֵּר הַמִּנִּיעָה הוּא מְרַבּוֹי חֲכָמוֹת, שְׂתָכְפִ-זְמִיד כְּשֶׁפּוֹתָח אֶת הַגִּמְרָא, רֹזֶחֶה לִירְדָּע עד עַמְקָה וְלֹהֲבֵין עַל-פִּי כֹּל דִּבְרֵי הַרְאָשׁוֹנִים וּכְוֹ, וִמְחַמֵּת שְׁעַל-פִּי-רַב הַבְּחוֹרִים עַדְיוֹן אַיִּם מַוְכְּנִים לִירְדָּע לְעַמְקָה וּכְוֹ, כִּי עַדְיוֹן לֹא הַשְׁתַּלְמֵד כָּל בְּבִקְיָאוֹת וּכְוֹ, וּבְפָרְטִיוֹת בְּעָתִים הַלְלוֹ, שְׁעוֹבֵר עַל בְּחוֹרִים מָה שְׁעוֹבֵר וּכְוֹ, מְרַבּוֹי הַזָּהָם אֲשֶׁר נִתְפְּשָׁטוּ בְּעוֹלָם וּכְוֹ, וּעַל-יִדְיֶה אֵין מִחְם בְּשִׁלְמוֹת כָּל לִירְדָּע לְעַמְקָה וּכְוֹ, וּעַל-כֵּן מַאֲחֶר שְׁאַיִּם מַבִּינִים תְּכִפִ-זְמִיד מָה שְׁלֹמָדִים בְּפָרְטִיוֹת עַל-פִּי שִׁיטּוֹת שְׁל הַרְאָשׁוֹנִים וּכְוֹ, עַל-יִדְיֶה מַתְרַחְקִים מִהְלָמָוד לְגִמְרָא, וְגַם מָה שְׁלֹמָדִים הוּא רַק מַעַט דָּמָעַט, בָּאַלוּ כְּפָאֹו שָׁדָם אִימָת הַרְאָשׁוֹנִים וּכְוֹ, אָבֵל עַל-פִּי-רַב מַתְבָּטְלִים לְגִמְרָא, כִּי-דּוֹעַ דָּבָר זֶה לְכֹל הַמֹּדָה עַל הָאָמָת.

וּכְבָר צָעָקוּ עַל זֶה הַקָּדְמוֹנִים — עַזְן בְּסֶפֶר "אֶרְחֹות-צְדִיקִים" לְקָדְמוֹן אֶחָד בַּשְׁעָר כ"ז, מַעַלְתַּת הַתּוֹרָה — וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: בַּדּוֹר הַזֶּה נִשְׁתַּפְּחָה הַתּוֹרָה מִחְמַת כִּי הַלּוֹמָדִים סִבְורִים לְעֹשָׂות כְּמוֹ הַרְאָשׁוֹנִים

להחזיק בפְּלִפוֹלִים, אך איןם דומים להם כלל וכלל, כי להם היה להם פתוּח כאולם ותורתם היה אַמְנוּתם, והיו ממייתים עצם עלייה יומם ולילה בהתקדחה רבה, לכן השיגו וידעו בפלפולים, אבל עכשו אינם כן. אלא מבלבלים זה את זה ומבטלים הרבה הימים, ועוסקים באותו למוד בחצי יום, והלמוד שלהם עראי דעראי והבטול קבע וכו', "זכל אחד רוצה למד תוספות וכל החדשניים וחודשי חדשניים קדם שיודיע צורת התלמוד", ואם כן איך יצליחו? כי כבר אמרו חכמיםינו, זכרונם לברכה (עבודה-זורה י"ט): לעולם ליגرس איש, ואפ-על-גב דמשכח ואפ-על-גב שלא ידע מי קאמר. וכן אמרו חכמיםינו, זכרונם לברכה (שבת ס"ג): מעיקרא ליגמר איש והדר לסייעו. וכל זה אינם עושים עתה, רק מכף-זמיד רוצה לירד לעומק הענן וכו', ועל-כן מרבית טרחה הלמוד, העיון והפלפול, רבים פורשים מהלמוד לגמרי וכו', ואם היו מרגילים את עצם בדרך שהורו אותנו חכמי התלמוד לחזור במשניות וגמרא בפשיותם לסימן בכל יום כך וכך פרקים וכו', אז מרבית החזרה היו בקיאים בכל התלמוד בזמן קצר, וכך היה נensus בהם חזק למד, והיו מתוארים למד תמיד, כי היה להם לב

סדר דרך הלמוד

שנה

להבין בקל, וקהיה בא האדם ללמד לעולם. אפילו נים ולא נים תיר ולא תיר, וקיי מוסיפים בכך יראת שמים שלמה, וגם קי מתרבים ה תלמידים וקיי עוסקים בתורה תמיד בשקייה רבה ונפלאה, אבל עתה מרבית הרבה השמיות נעשית עליהם ההלכה כמישא כבד, ולא יוכל עוד להבית בה, ומתווך כה עוסקים בשגנון ובלייצנות ומלבלים וmbatlim ועסקים במיני תחבולות לפטר את הזמן הicker. ומכל-שכן שאין להם יראת-שמים וכו' וכו'; עין שם.

וכל זה נכתב בספר לפני כמה מאות שנים, מכל-שכן ומכל-שכן מה נאמר לנו בדורותינו אלה, אשר החשך נתפשט בעולם מאד מאד, והפריזות והתאות רעות עושים פרצחות בנסמות נערץ ישראל, ונכשלים במא שנכשלים וכו', ובפרטיות בפגם הבrait – הוצאה זרע לבטלה – רחמנא לאצלו, עד שיש הרבה, שנפלו כבר בעמק הרע הזה, אשר כבר קשה וכבד להם לצאת מזה החטא המגנה, ונופלים בכלל פעם יותר ויותר, רחמנא לאצלו, ומכם מלבלן מאד מאד, ולכם סחרחר, ומלא עקומות וקשיות וכו', בונדי אין מושרים כלל תכף-ומיד לירד לעמק

העינוי להבין הכל, כי מתחם פגום מאד מאד, רחמןא לצלון, אך מלחמת שמבלבלין אותם למד בעיון וכו', ואין להם הכלים לזה מלחמת זה הם מתרשלים מאד מאד מלמדות תורה הקדושה, כי הכל בבד אצלם, עד שמבטלים את רב היום בפטופוטי דברים בטלים עם גمرا פתוחה, והבטלה מביאה לידי שעומים (כתבות נ"ט). ועל-ידי-זה בעצמו נופלים יותר ויתר, כי אין יצר-הרע שלט אלא למי שהולך בטל, ונתחמרם בהם יותר ויתר וכו', וכשה סוף היום, בשעה שאricsים לעשות חשבון-הנפש – מה עשית ופעלתך בזה היום וכו' על-פיירב תמצא, שאין בידם אפילו פרק משניות אחד ליום ונדר גمرا שלם ליום וסימן אחד שלחן-ערוך ליום וכו', וכל זה מרובי חכמות של רבוי אור תפוף-וימיד לירד לעמק העינוי וכו', ובין כך עובר הימים והחדשים והשנים של ימי הנוערים בהבל וריק וכו', ומכל-שכן שאיןם זוכים לסיטים פעם אחת עד ימי חתונתם שששה סדרי משנה ושם ואربعעת חלקו שלחן-ערוך וכו', ואחרבה, עוד לא עולה על דעתם, שיכולים להגיע לזה באם יתנהגו בדרך האמת זהה, שגלה לנו רבניה, זכרונו לברכה, למד הרבה בפשיות, ויהיו רגילים לומר הרבה, בגנבת לעיל.

סדר דרכּ הלמוד

שנץ

ועל-בָּן, אֶחָד הַיּוֹרֵד, אֲיַצֵּח וַיְהִי הַשֵּׁם עַמָּךְ,
שֶׁמְלָבֶד הַשְׁעוֹר, שִׁישׁ לְקָבֵץ בִּישִׁיבָה (כִּי אֵת הַשְׁעוֹר
הַזֶּה תָּקַח לְשֻׁעָר עֵין וַתַּחֲזֹר עַלְיוֹ פָּעָמִים אֵין מִסְפָּר,
וְכֹל מֵה שִׁיקַּשָּׂה לְקָבֵץ שְׁאֵלָנָא אֵת הַרְאָשָׁ-יִשְׁיבָה
וְהַמְּשִׁגֵּיחַ וּכְיוֹ), שַׁתְּקַבֵּע לְעַצְמָה שְׁעוֹר פָּשָׁוט בְּלִימוד
מִשְׁנִיות כְּסִידָן, שַׁתְּפַתַּח אֶת הַמִּשְׁנִיות מִתְּחִלָּת בָּרְכוֹת
וּכְיוֹ וַתִּתְּחִיל לְחַזֵּר בָּזְרִיזּוֹת פָּרָק אַחֲר פָּרָק, מִסְכָּת
אַחֲר מִסְכָּת, וְאֶת שְׁבַתְּחִלָּה יִקְשַׁה עַלְיָךְ הַרְבָּה דְּבָרִים,
אֶל תִּסְתַּכֵּל עַל זֶה כָּלֵל, רַק לְהַתְּמִיד מִאֵד מִאֵד
כְּסִידָן, וְאֵם הַתְּנַגֵּג כֵּה, אֵז בָּרְבוֹת הַיָּמִים וְהַשְׁנִים
תָּהִיה בָּקֵי בְּשָׁה סִידָרִי מִשְׁנָה, וְכֵן תַּקְבֵּע לְעַצְמָה
שְׁעוֹר פָּשָׁוט בְּשָׁ"ס לְפִתְחָה בִּמִּסְכָּת בָּרְכוֹת, וַתִּתְּחִיל
לְזֹמֶר בָּזְרִיזּוֹת דָּף אַחֲר דָּף וּכְיוֹ, עַד שַׁתְּזַכֵּה לְסִים, וְכֵן
בְּלִימוד שְׁלַחְנוּ-עֲרוֹך וּכְיוֹ וּכְיוֹ. וְאֶת שְׁבַתְּחִלָּה יִהְיֶה
הַלִּימוד עַלְיָךְ לְעַל כְּבֵד וּלְמַשָּׁא, וּבִיּוֹתֶר שִׁיעָשׂוּ מִמֶּךָ
לִיצְנוֹת — גַּם זֶה נִקְרָא לִמְוד וּכְיוֹ וּכְיוֹ, וּכְדוּמָה
פַּתְוִיִּים שׁוֹנִים מֵה שְׁהַבָּעֵל-הַבָּר יִקְרָא עַלְיָךְ וּכְיוֹ, אַתָּה,
בְּנֵי חַבִּיבִי, אֶחָד חַמְדָת לְבָבִי, חֹסֵן עַל נִפְשָׁךְ לְהִגּוֹת
בַּתּוֹרָה יוֹמָם וּלְילָה בְּדָרְךָ זֶה, וְאֵז עַל-יָדִי רַבּוֹי הַחֲזֹורָה
וּרְבּוֹי הַהְּרָגֵל, שְׁתַּרְגֵּיל אֶת עַצְמָה כְּבָר בִּימֵי נְעוּרִיךְ,
אֵז תָּאַחַז כְּבָר בָּזֶה כֵּל יָמֵי חַיִּיךְ, וּזְכּוֹר תָּזִכֵּר, כִּי עֲקָר

שנה

סדר דרך הלמוד

עסֵק הַתּוֹרָה צְרִיךְ לְהִיּוֹת לִשְׁם אֶל עַזְלָם, לִמּוֹד לִשְׁמָה, לִשְׁם נְשָׁמְתוֹ בָּאוֹרָךְ נְרָאָה אָוֹר; וְכָמוֹ שְׁהַלְּחָם הוּא מִזּוֹן הָגּוֹף, כִּנְמַמְשֵׁלָה לְכוֹ לְחָמָה בְּלִחְמָי – הַתּוֹרָה הִיא מִזּוֹן דְּנְשָׁמְתָא (עַזְןַ לְקוֹטִי-מָוָהָרִין, חָלָק ב', סִימָן ח'), וְעַל-כֵּן לְפָה תִּגְعַל כָּל כְּתָף עַל מִזּוֹן גִּיפְךָ, וְלֹא תִּגְעַל עַל מִזּוֹן נְשָׁמְתָה, חַיּוֹת נְפָשָׁךְ, לְהָאִירָה בָּאוֹר הַחַיִּים, כִּי כָל דְּבָור שֶׁל הַתּוֹרָה הוּא מִמְשֵׁל מִזּוֹן נְפָשָׁךְ לְנֶצֶח נֶצֶחים.

ועין בתקוני זהר הקדוש (בתקודמה, דף י"ד): כל צדיק וצדיק אית' ליה עולם בפנֵי עצמו וכל מאן דזקה להלכה חד יריית עלמא חד קל-שכנן מאן דזקה למסקנת חד או לתרין או לשיתין דאתמר בהון (שיר-השירים ו): ששים המה מלכות, הכל מסכתא מטרוניתא איה בגרמה זכה מאן דيريית לה בהאי עלמא וכו'; עין שם. הינו אשר מי שזכה לסייע מסכת אחת, שהוא יורש עולם אחד, קל-שכנן כשבזכה לסייע כל השיתין מסכנות, שכלל בהשכינה, שהוא המלכות וכו', ומתקבל אצל אנשי-שלומנו בשם רבנו, זכרונו לברכה, אשר מי שזכה לסייע ש"ס, ממשיך על עצמו אלקים, וזהו עקר השמחה

סדר דרך הלמוד

שנת

והחדרה בכל הועלמות, ואין עוד שמחה כזו כשבזוכה
לסייעים מסכת אחת, וכמאמיר אבוי (שבת קי"ח): תיתני
לי דכי חזינה צורבא מרבענו דשלים מסכתא עבידנא
יומא טבא לרבענו. ועין בשלחן-ערוך, יורה דעתה, סימן
רמ"ז, סעיף כ"ו, בדברי הרמב"א: כשהיסים מסכתא,
מצוה לשמח ולעשות סעדת, ונקראת סעדת מצוה,
וძקתו בפסקתא זוטא צו: כל המשלים מסכת, צריך
לעשות יום-טוב; כי זה עקר חדרה והנעם בהעלם
הזה ובהעלם הבא, כשבזוכה לשקד על דלתה התורה,
גמר ופוסקים בדרך וסדר של רבינו, זכרונו לברכה,
ללמוד בזריזות בסדרון דיקא.

ועל-כן, חמלה לבבי, העקר תראה להוציא את
עצמך מהדמים. ודע לך, שכל דבר של תורה
ותפללה, זה מזונך לעלמא דאתמי. ואם למדת תורה
הרבה, יש לו שכר הרבה לתת לך (אבות, פרק ב'), ועל
תחשב אחרת. ובבר אמר רבנו, זכרונו לברכה,
(שיחות-הר"ן, סימן כ"ג): אשרי מי שאוכל בכל יום
כמה פרקים משניות ושوتה אחריך כמה קאפיקטליך
תהלים ומתקבש במצוות. ורק זה הם אריכות ימיה
לעלמא דאתמי. ועל-כן כמה תצאית את הבעל-דבר,

שמחלבש על-ידי שלוחיו, זה אינו נקרא למועד או כהומה, כי כבר אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (עבודה זורה י"ט): לעולם ליגריס אינייש ואף-על-גב דמשכח ואף-על-גב דלא ידע Mai קאמר וכו'; עין שם ובזהר הקדוש (קדושים פ"ה): אית מאן דלען באורייתא ומגמגם בה בגמגומא דלא ידע, כל מלאה ומלחה סלקא לעילא וקודשא בריך הוא חדי בהאי מלאה וכו'; עין שם. ובפרטיות שעלי-ידי רבוי האMRIה תזקה, שיפתח מחר ודעטה, וזכור מאמרם, זכרונם לברכה (במדרשי רבה שיר-השירים, פרק ב', סימן ר'): בזכות התורה ולומדייה ינצח העולם;ומי יודע, אולי על-ידי שאפתה תקבע לעצמה חוק קבוע לטחן בפתחמי דאורייתא בכל יום ויום — מקרא, משנה, גמרא, מדרש — כסדנון, תזקה להציל את כל העולם, ובתנאה דברי אלהו זוטא, פרק א', איתא: כיון שקרה אדם תורה ונביאים וכתובים, ושנה מדרש, הלוכות ואגדות, ושנה הגמרא ושנה הפלפול לשמה — מיד רווח-הקדש שורה עליו וכו'; עין שם.

ACHI היקר, פטפוצתי שטוחים והבלים של בורים ורייקים תעמיד פנגד אורות נשגבות כאלו; מה לך

סדר דרך הלמוד

לצית אותם שאומרים לך, שאין זה למוד וכדומה
וכו? ! יבוא היום, ונצטרך להכנס בפלטין המליך,
ושם "זועט זיך אפ זוכין די [יחפש ה[פרק]ים משלניות
ודףים גمرا וסימנים שלחן-ערוך וקאפיתליך תהלים
וואס מיר האBIN ארין גכאמפט [שחתפנו] בזה העולם
העובד, המלא הבלים והבלי הבלים". ואמרו חכמינו,
זכרונם לברכה (במדרש-קהלת, פרק ו, סימן י"ג) : הויל
והבל הם ימי של אדם וכצלם, מה הנאה יש לו
בחיים? אלא יתעסק בדברי תורה, שכלו עת שיש לו
וניתميد בשקייה נוראה כל היום ובכל עת שיש לו
זמן פנוי; וכן אמרו חכמינו, זכרונם לברכה
(ירושלמי ברכות, פרק ט, הלכה ה') : מה התינוק הזה
צריך לינק בכל שעה שביום, אף כל אדם שבישראל
צריך ליגע בתורה בכל שעות שביום וכו'; עין שם.
ואל תחשב, שיש אליה עבודה גודלה מתורה. כי כבר
אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ירושלמי פאה, פרק א') :
אפלו כל מצוותיה של תורה אין שות לדבר אחד
מן התורה וכו'; עין שם.

צריך לעשות בלמוד תורה הקדשה התחלת
חדש למד בתשובה חדשה, ותחיה חביבה עליו

שב

סדר הָרֵךְ הַלְמֹוד

תִּמְיִד, כַּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִינוּ, זְכֻרוּנִם לְבָרָכה (עֲרוֹבִין נֶיד.). דְּבָרֵי תּוֹרָה חֲבִיבִין עַל לוֹמְדֵיהֶן כֹּל שָׁעה וּשְׁעה כָּפְשָׁעה רָאשׁוֹנָה; וְאַף שָׁעַר עַלְיָךְ עַד עַכְשָׁוּ מַה שָׁעַר, בְּפִרְטָה בְּפִגְמָה הַבְּרִית – הַזָּאת זָרָע לְבָטָלה וְכוֹן וְכוֹן – אֶל תְּפִלָּה בְּדִיעַתְךָ כָּלָל, וּעֲלֵיכֶם שְׂתִּיצִית אֶת רְבָנוֹ, זְכֻרוּנִים לְבָרָכה, וַתִּקְבַּע לְעַצְמָךְ קְבִיעָות חִזְקָה בְּשֻׁעוֹרִים אַלְוּ לְחַזֵּר הַרְבָּה כְּסִדְרָן לְמוֹדי הַתּוֹרָה הַקָּדוֹשָׁה – אֵין עַלְיָךְ קָבֵר מַה לְהַתְּפַחֵד, כִּי נְשָׁמְתָךְ תְּהִיא מִסּוּבְּבָת עִם פְּרָקִים מִשְׁנִיוֹת וּדְפִים גִּמְרָא וּסִימְנִים שְׁלֵחָן-עֲרוֹבִין וְכוֹן וְכוֹן. וְאָמְרוּ חֲכָמִינוּ, זְכֻרוּנִם לְבָרָכה (יִרּוּשָׁלָמִי רָאשׁ-הַשָּׁנָה, פָּרָק. ד', הַלְכָה ח'): כִּיון שְׁקִבְּלָתֶם עַלְיָכֶם עַל תּוֹרָה, מַעַלָּה אָנָּי עַלְיָכֶם פְּאַלְוָה לֹא חַטָּאתֶם מִימִיכֶם. וְאָמְרוּ (מְנֻחּוֹת קְיִי): כָּל הַעֲסָק בְּתּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא עוֹלָה וּלֹא חַטָּאת וּלֹא מְנֻחָה וּלֹא אָשָׁם, כִּי הַתּוֹרָה מִקְשָׁרָת אֶת הָאָדָם אֶלְיוּ יִתְּבַרֵּה. וְכַmo שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִינוּ, זְכֻרוּנִם לְבָרָכה (חַגִּיגָה ג'): מַה דָּרְבָּנו זֶה מִכְוֹן אֶת הַפְּרָה לְתַלְמִידָה, אַף דְּבָרֵי תּוֹרָה מִכְוֹנִין אֶת לוֹמְדֵיהֶן מִדְרָכֵי מִיתָּה לְדֶרֶךְ חַיִים וְכוֹן, כִּי (מִדְרָשֵׁי-רְבָה, פָּרָשַׁת נֶשֶׁא) נִקְרָאת הַתּוֹרָה אֹור, שְׁהָאִיא מְאִירָה אֶת הָאָדָם מִהָּיָה יָעָשָׂה, וּלְפִי שְׁהַתּוֹרָה מִלְּפָדָת אֶת הָאָדָם בִּצְדָּקָה יִעָשֶׂה רְצֹן הַמָּקוֹם, לְפִיכְךָ שָׁכָר

סדר דרכּ הלמוד

שסג

ה תלמיד אָדוֹל. וְאָמַר רַבּנוּ זִכְרוֹנוּ לְבָרֶכה (ספר המדות). אָזֶת לְמוֹד. סימן י'): כִּל יִדְיעָה בְּמִשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה — הַזֶּן מִצּוֹת שּׁבֵין אָדָם לְחَבָרוֹ וְהַזֶּן מִצּוֹת שּׁבֵין אָדָם לְקֹנוֹ — הַיִדְיעָה הַזֹּאת בְּעֵצֶם הִיא הַצְּלָחָת הַנֶּפֶשׁ, כִּי (מדרש ברכה. פירוש ראה): הנפש והתורה נמשלו בנהר הנפש. הכתיב (משל כי): נר ה' נשמה אָדָם; והתורה ברוך הוא לאדם: הנה נר בידך ונרך בידי. אם שמרת את נריך, אני משמר את נרך. ואם כבotta את נריך, אני מכבה את נרך וכוכיו; וכשהתמים בתורה, תайд עלייך אורו יתברך. כמו שאמרו חכמיינו, זכרו נם לברכה (סוטה כא): פלה הכתוב את התורה באור לומר לך מה אור מגן. אף תורה מגנה, בהתפלך תנחה אותך — זה העולם הזה, בשכבה תשמר עלייך — זו מיתה.

ועל-כן רב בני-הנעורים הבחוירים. ואפלו האברכים אחר חתנותם, מתרשלים בלמוד — הכל גמיש מחרבות יתרות לעשות הכל בהדור רב (עין לקוטי-הלוות, קריית התורה, הלכה ו', אות ו'). וכן הלמוד רוצה למד בעין רב ובבנה טובה. ואם לא —

סדר דרך הלמוד

נסכם בדעתו הפגומה, שאין זה למוד כלל. ויען שאין מהו מוקן ללמידה כזו, שהוא מציר לעצמו, על כן אינו לומד כלל. וכן הדבר נוגג אצל בעלי-יבטים או זקנים. שעבור עליהם ביום חייהם צרות ונסיבות רבות, ורבים בלבולים וטרדות ועסקים שעבור עליהם, נסכם בדעתם: קיין למדן וועל איך שווין ממילא נישט זיין, [למדן ממילא אני לא אהיה]. ועל כן למה לי למד, וככה תמורה הלמוד קורא עתונים וספרים חיצוניים ומכל השקפתו בחיים מוצאים וכופרים ונואפים. רחמנא לאצלן, ובין כה ובין כך מבלה את הזמן הicker, אשר בכל רגע מלבש בו אורו יתברך, אם יזכה להסתכל ולהתבונן בו.

ובאמת כשהזוכה לשוב-הדעה, הלא בין היום ובין מחר עלי לעזוב את זה העולם, ומה אשיב לשולחי דבר, כששאל לי שומר הפתח: ערך מקרא שקרית, משנה ששנית וכו', ומה גם שכבר אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (כתבות נ"ט): הבטלה מביאה לידי זמה, הבטלה מביאה לידי שעומים (שגעון); אבל אם זוכים להרגיל את עצמו למד בדרך רגניה, זכרונו לברכה, בתמיינות ובפשיות — אז לעולם

סדר דרכך הלמוד

ששה

ירצה ללמד, ואם נעשה לו איזה בלבול וטרדא, איןנו נופל בדעתו, רק מחהפה שיעבר מעלייו הבלבול או הטרדא. וזה ממשיך דרכו בלמוד עוד ועוד, כי הוא יודע, אשר רק זה חלקו לנצח נצחים, וכל משנה או קפיטל תהלים או פרוטה לצדקה או דבר שדבר לפניו יתברך ברגע זה, לעולם לא יאביד, אף שכבר שכח מה שלמד ברגע ההוא, מה בכח? הרגע אינה נאבדת, רק כל יום וכל שעיה וכל רגע עולה למעלה, כי הימים הם ספירות רוחניות אלקותו יתברך, ושם דבר אינו נאבד לעולמי עד ולנצח נצחים.

ועל-כן כשאתה בא לביתך אחרי עבודה קשה, שעבדת כל היום, פתח את המשניות ותאמר כמה פרקים וכן את הגמרא והשולחן-ערוק וכו' — כל מה שתבחר. ואם תאמר, שהדבר זה הוא רק חוכא וטולולא, ואין זה נקרא למוד כלל — האם בשביל שאינך מבין הכל פשליך הכל אחר כתפה ותקח בידך יותר טוב עתון או תפתח את הרדיו או תשכב במסבת מושב לצים ותדבר פטפיטי דברים בטלים וכו' וכו'? אדרבה! אם תרגיל את עצמך בדרך זה, תזפה להרגיש סוף כל מיני אורות בלמוד תורה

הקדושה, וכמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (יבמות קי"ז): כתיב (משל כי"ז): **כמִים הַפְנִים לְפָנִים.** בן לב האדם לאדם — בברכי תורה כתיב. ופרש רש"י: לפניהם ולב, שאתך נתן עליה לך, עומד עליה וכו', עין שם. ואמר רבנן, זכרונו לברכה (שיחות-בר"ז. סימן י"ז): **כַּשְׁהַתּוֹרָה תַּرְאָה לְךָ אֶחָדָה,** אז לא תרצה שום שכר עולם הבא, רק תרצה את התורה בעצמה וכו' — עין שם — כי כפי שאתך תראה פניך בתורה, בן התורה תתראה אליו. ואמרו חכמינו, זכרונם לברכה (גיטין מ"ג): אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן וכו' — עין שם — ואף שהדבר זה בא לו בקשי רב, הוא בחור, שנפוגם, חס ושלום, הרבה מאד מאי בפגם הברית — הוצאה ערע לבטלה — רחמנא לאילן, ומהו מבלבל מאד, ואין לו שום עצה לשית לעצמו. והן לא ברה, המתרד בפרנסתה ועובד כל היום עבורה קשה, והן זקנים, שכבר עברו ימיו עד עכשו בחשך — צרייכים לזכור מאמרם, זכרונם לברכה (סנהדרין ק.): **כָּל הַמְשִׁחֵר פָּנָיו עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה,** הקדוש-ברוך-הוא מבהיק זיוו לעולם הבא וכו', כל המרעיב עצמו על דברי תורה בעולם הזה, הקדוש-ברוך-הוא משביעו לעולם

סדר דרכּ הלמד

שסז

הבא וכו'; עין שם. ואמרו (עבודה זורה ב.): לעתיד
לכוא מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה ומגיחו
בוחיקו ואומר למי שעסוק בה, יבוא ויתל שכרו וכו';
עין שם.

ועל-פָן מדוע תפל כבר כל-כך בדעתך? ומהדוע
לא תצאית את רבנו, זכרונו לברכה? וזכור תזכר, כי זה
חלוקת לנצח נצחים, וכשתרגיל את עצמך בדרך
הקדוש והנורא זהה — דרך הלמוד של רבנו, זכרונו
לברכה — אז לעולם תהיה עסוק באיזה למוד או
תורה נביאים כתובים או משניות או גמרא או מדרש
או שלחן-ערוך או זהר הקדוש וכו', ואפלו בשתהיה
על הדרך או תשב בבחנות, יהיה לך מוקן תורה
הקדושה, כי הלא נתברר לך, שרק זה חילקה לנצח
נצחחים.

והנה יש סבה גדולה מה שהעולם מתרשלים
מלמוד תורה הקדושה — מעת מדת השכחה,
שנטבע בהרבה בני-אדם, ובפרטיות אלו אשר נפלו
במקום שנפלו ונחלכלכו במא שנתלבלו, ועל-ידי-זה
קלקלו את מכם וכו', ואי אפשר להם לזכור מה
שלמדו, ומאתר ששותחים מה שלומדים, נדמה להם,

שסח

סדר דרך הלמוד

שָׁלֵרִיק יַגְיָעֶם וַתְּרַחְתָּם, וְעַל־כֵּן הֵם מַתְּרַשְּׁלִים לְגָמְרִי,
עַד שִׁישׁ הַרְבָּה, שְׁכַל־פֶּקֶד נִפְלֹו בְּשִׁבְילׁ זֶה בְּדֻעָתָם, עַד
שָׁאַיִן פּוֹתְחִים מִקְרָא, מִשְׁנָה, גִּמְרָא, מַדְרָשׁ וּכְיוֹן וּכְיוֹן
— מְרַב שְׁבָרוֹן לָבָם וּקְצָר רַוְחָם, שָׁהֵם שְׁבוּרִים
בְּעַצְמָם כְּחָרֵס הַגְּשָׁבֵר וּמַתְּיאָשִׁים לְגָמְרִי מַחְיִיהם,
וּמְכַל־שְׁבַן וּכְלַ-שְׁבַן שְׁפָגָם הַוּצָאת זָרָע לְבַטְלָה עֲזָקָר
אֶת הַמַּחַ, וּעַל־יִדְיִ-זֶה נִכְנֵס שְׁכָחָה בְּאָדָם, וּמֵזָה בָּא,
שְׁבָחוּרִים מַתְּיאָשִׁים מַלְמָוד, מַאֲחָר שְׁתְּכַפְּ-וּמִיד
כְּשַׁלְמָדו אֵיזָה דָבָר, שׂוֹכְחִים הַכָּל; וּבְאַמְתָה אֵינוֹ כֵן,
כִּי אִיתָא בְּדָבְרֵי רַבָּנוֹ, זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה (שִׁיחָות-דָרְבָן).
סִימָן כ"ו): דָע, שְׁלַעַתִּיד מַזְכִּירֵין אֶת הָאָדָם כֹּל מַה
שְׁלָמָד אָף אָמֵן שְׁכָחָה; עַזְן שְׁמָם. וּמִקְוָרוֹ הַוָּא בְּשַׁעַר
הַמִּזְוֹת לְהַאֲרָיִי, זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה (פְּרַשְׁת וְאַתְּחַנֵּן) וְזֶה
לְשָׁוֹנוֹ: בָּעַנְנֵין הַשְּׁכָחָה אֲשֶׁר בְּאָנָשִׁים, כִּי הִיא נֹתַנְתָה
עַצְלוֹת וּתְרַדְמָה לְהַמְנָעַ מַעֲסָק הַתּוֹרָה בְּאָמָרָם כִּי
הַגָּהָה, חַס וְשַׁלּוּם, נִמְצָאים יַגְעִים לְרִיק וּלְבַטְלָה, כִּי־זַן
עַהֲכָל נִשְׁכַּח מֵהֶם וּכְיוֹן — דָע לְךָ וּכְיוֹן, וְאַפְ-עַל-פִּי
שְׁשָׁוֹכֵחַ מֵהֶ Shalom, אֵינוֹ יָגַע לְרִיק, חַס וְשַׁלּוּם, יְעַזְן
כִּי בְּעוֹלָם הַבָּא וְלַעֲתִיד לְבֹוא יַזְכִּירוּ לוֹ כֹּל מַה
שְׁשָׁכָח וּכְיוֹן — עַזְן שְׁמָם — וּבְמַדְרָשָׁ-רַבָּה קְהַלָּת,

שسط

סדר דרכּ הלמוד

פרק א', סימן ל"ד, איתא: זה שפوطה של תורה – שאדם לומד ומשכחה וכו', כי לטובתו אדם לומד תורה ושותח, שאלו היה אדם לומד תורה ולא שכחה – היה מתחסק בתורה ב' וג' שניים, וחזר וმתחעס במלאתו, ולא היה משגיח בהם לעולם כל ימיו, אלא מתוך שאדם לומד תורה ושותח, אין מזין את עצמו מדברי תורה: עין שם.

וספר רבנו, זכרונו לברכה, משל נאה על זה הענין, על הלומד תורה ושותח, שכרו אנשים למלאות חביות, והחביות היו נקובים, וכל מה שהיה שופכים לתוך החביות, נשפה לחוץ, והטפסים אמרו: הויאל ונשפה לחוץ, למה לנו לגע ולמלאות, מאחר שאחרך נשפה; אבל החכם אמר: מה לי בזה?! הלא פורען לי על היום, ושקרי לא יקפח מכל יום ויום, כי אני משבר לימי, ומה לי אם נשפה?! כמו כן אף-על-פי ששותח למועדו, שכרו לא יקפח מכל יום ויום. ובאמת כשהאדם שותח מה שלומד, אז כשבא ללמידה עוד פעם, הוא לומדו בחשך חדש, כי נעשים אצלו חדשות לנערי, כאלו לא למדם עוד בשום פעם. ובמדרש-רביה פרשת ניחי,

פרק צ"ז, סימן ה': מה הָגִים הַלְלוּ גָדְלִים בְּמִים; כיון שִׁוֹרֶדֶת טֶפֶה אֲחַת מֵלְמָעָלה — מַקְבְּלִין אוֹתָה בָצָמָאוֹן כְּמַי שְׁלָא טָעוֹנוֹ טָעַם מִים מִמֶּיהָן. כֵּה יְשָׂדָאֵל גָדְלִין בְּמִים בַּתּוֹרָה. כיון שָׁהֵן שׁוֹמְעִין דָבָר חָדֶשׁ מִן הַתּוֹרָה. הַז מַקְבְּלִין אוֹתוֹ בָצָמָאוֹן כְּמַי שְׁלָא שָׁמְעוֹ דָבָר תּוֹרָה מִמֶּיהָן — עַזְן שֶׁם — כִּי בְּכָל פָעָם נָעֲשִׂים אֶצְלָוּ חֶדְשׁוֹת לְגָמְרִי. וּמָה גַם שָׁאָף שָׁשׁוֹכֶחֶם בְּכָל פָעָם. עַל-יִדִי רַבְבי הַחֲזֹורָה, שִׁזְבָּכה לְסִים פָעָם אַחֲרָ פָעָם מִקְרָא, מִשְׁנָה, גָמְרָא, מִדְרָשׁ וּכְוֹ וּכְוֹ — סֻוֹף כָל סֻוֹף יִזְכָּה, שַׁהַתּוֹרָה תַּנְתַּן לוֹ בְמִתְנָה, כְּמוֹ שָׁאָמָרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכַרְנוּם לְבָרָכה (יְרוּשָׁלָמי הַוּרִוּת, פָרָק ג., הַלְכָה ה'): כָל אָוֹתָן אֶרְבָּעִים יוֹם שְׁעַשָּׂה מָשָׁה בְּהָרָה, קָנָה לְזִמְדָר תּוֹרָה וּמִשְׁכָּחָה. וּבְסֻוֹף נָתַנָה לוֹ בְמִתְנָה. כָל-כֵּה לָמָה? בְּשִׁבְיל לְהַחֲזִיר אֶת הַטְּפָשִׁים [וּפְרַשְׁ בְּפָנֵי-מָשָׁה לְהַחֲזִיר אֶת הַטְּפָשִׁים, שָׁשׁוֹכֶחֶין מֵה שְׁלֹמְמִידִים, שְׁלָא יָאָמָרוּ: מָה לָנוּ לִיעַץ בְּחִנּוּם. וּבְתִשׁוּבָה מִמָּשָׁה]. שְׁהֵיה הַזּוֹר וּלְוֹאֶד אַף שְׁהֵיה מִשְׁכָּחָ עד לְבֶסּוּף, שְׁנַתֵּן לוֹ בְמִתְנָה]. וְאָמָרוּ (סִינְהָרִין ק.): כָל הַמְּרֻעִיב עָצָמוֹ עַל דָבָרי תּוֹרָה בָעוֹלָם הַזָּהָר, הַקָּדוֹשׁ־בָרוֹךְ־הוּא מִשְׁבִּיעָנוּ לְעַזְלָם הַבָּא, שְׁנָאָמָר

(תהלים ל"ו): יְרוּן מִדְשֵׁן בַּיְתָךְ וַנְחַל אֲדֹנִיךְ תְּשַׁקֶּם; והוא על דרך אדם רעב; שאוכל בתאכזוב ובחשק גדול, וכל מה שהוא רעב יותר, כמו כן אוכל יותר — כמו כן בלמוד התורה צריך להריעיב את עצמו, אבל עוד לא למד כלל, ובאופן זה יזכה ללמידה בחשך חדש בכל פעם, ועל ידי זה יזכה, שיידיר עליו אורו יחברך מעדרנו דנחלת עלהה בעולם הבא, וזה יהיה שעשוינו ושכרו, כי שם, בעולם העליון, יזכה להבין כל מה שלא זכה להבין זה העולם, ומה גם שיאירו עיניו בהרים והסתורי נסתרות שביהם. ועל כן אסור לפל בדעתו כלל, אם שכח מה שלומד.

אתה, בני חביבי, התמד בסדרון לסימ ולטייל בכל מקומות התורה הקדושה — מקרא, משנה, בבלי, ירושלמי, תוספתא וכל המדרשים וספריו הזוהר הקדוש והתקנים ורמב"ם, טור ושולחן-ערוף וכו' וכו' — ואף שיש הרבה ענינים, שאין לך מבין, ואתה שכח — צריך שתדע, ששם דבר לא נאבד, ושם, בעולם העליון, תזכה להשיג הפנימיות שביהם. ואמרו במדרש (קהלת-רבה, פרק ב', סימן א'): רבינו חזקיה בשם רבי יסמן בר זבדי אמר: כל התורה

שבע סדר דרך הלמוד

שָׁאַתָּה לְמַד בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַבָּל הוּא לִפְנֵי תֹּרֶה שְׁבָעוֹלָם הַבָּא, לִפְנֵי שְׁבָעוֹלָם הַזֶּה אֲדָם לוֹמָד וְשׁוֹכֵחַ, אֲבָל לְעַתִּיד מָה בְּתִיב פָּמָן (ירמיה ל"א): נִתְּתִי אֶת תֹּרֶתִי בְּקָרְבֵּם; וְאָמָרוּ בְּמִדְרָשׁ-תַּנִּיחָוּמָא פְּרִשְׁתָּתְּךָבָּא: אמר רבי בא: לא היתה התורה צרכיה לנתחן לישראל בעולם זהה; למה? – שהכל עתידיין להיות למדין תורה מפני הקדוש-ברוך-הוא לעולם הבא – למה נתנה להם בעולם זהה? – שכשיבוא הקדוש-ברוך-הוא למדם בעולם הבא, יהיה הכל יודען באיזה פרשה הוא עסוק; לפיכך אם שמוע בעולם זהה, תשמעו לעולם הבא מפני הקדוש-ברוך-הוא, עין שם. ואמרו בילקוט-ישעיה, רמזו תע"ט: אמר הקדוש-ברוך-הוא: בעולם הזה ישראל למדים תורה מבשרודם, לפיכך משבחין אותה. נתנה על ידי משה שהיאبشرודם, וכשם שבבשרודם עובר, כך למדתו עובר, שנאמר: התעיף עיניך בו ולאיננו; אבל לעתיד לבוא אין ישראל למדין אלא מפיו של הקדוש-ברוך-הוא, שנאמר: וכל בניך למדו כי השם. וכן הוא אומר: לא ילמדו עוד איש את אחיו ואיש את רעהו, וכשם שהאלקים חי וקיים לעולם, כך למדתו, מה שלומדים ממנה, אינם שוכחים לעולם.

שנאמר: וַיִּרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת מִורִישָׁם, וְאֵין מִורִישָׁם אֶלָּא תּוֹרָה. **שנאמר:** תּוֹרָה צְוָה לְנוּ מְשָׁה מִורְשָׁה.

ועל-כן אל תפל בדעתך שאתך שוכח, כי כן צריך להיות וכונך לUIL, ולא תאמר, בני: מאחר שיש כל-כך הרבה ללמוד, אם כן מתי אזכה להגיע לכל זה, כי כבר אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ויקרא ר' בה, פרק י"ט, סימן ב'): מי שטפש אומר: מי יכול ללמוד את התורה: נזקין – שלשים פרקים, כלים – שלשים פרקים; מי שפקח אומר: הירני שונה שני הלוכות היום, שני הלוכות לאחר, עד שאני שונה את כל התורה כולה וכוכו; עין שם. וכן הוא (במדרש ר' בה, פרק י"ב, סימן י"א): למה נמשלה תורה בathanah? – שרב האילנות: היזית, הגפן, התרמה – נלקטים כאחת, והathanah נלקחת מעט-מעט; וכן התורה: היום לומד מעט, ולאחר – הרבה, לפי שאינה מתחממת לא בשנה ולא בשתיים וכוכו; עין שם. ואמרו בספר, פרשת עקב: תלמיד-חכם למד שניים שלשה דברים ביום, שניים ושלשה פרקים בשבועות שתי ושלש פרשיות; נמצא עשיר לאחר זמן, וועליו נאמר (משל):

שעד

סדר דרכך הלמוד

י"ג): וקוץ על יד ירבה. זה שאומר: היום אני לומד, היום אני שונה, לאחר מכן אני שונה (פריש שודף בכל פעם: לא עכשו אלמד, רק לאחר זמן או לאחר וכו') – נמצא אין בידו כלום, ועליו הוא אומר (שם י'): נרדם בקייז וכו'; עין שם.

ועתה, אחוי חביבי, בני יקורי, אחרי כל האמת והתמיםות והפשיטות האלה, ואחרי היישוב הדעת, שתישב את עצמך מה עשית עד עכשו וכו', ואיך נגם מכך וכו' – ברוח לך מכל הדמיונות והשקרים והפתרונות, שעובר עלייך, וברוח לך אל תוק דעתך התורה, באשר הורנו רבני, זכרונו לברכה, בתמיםות ובפשיטות גמור ללמד תורה לשמה לשם נשמהו, ולא בשביל כוננה אחרת. רק לדבק נשמהו בו יתברך באהבה רבה ותשוקה עצומה, כי לשם יתברך – והتورה אחד הוא, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה, במדרש רבה, פרשת תרוּמה, פרק לג, סימן א': אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: מברתי לכם תורה, כביכול – נמברתי עמה, שנאמר: ויקחו לי תרוּמה; עין שם. כי קדשא בריך הוא ואוריתא חד הוא (זהר הקדוש, אחרי ע"ג), כי התורה היא היכלות

סדר דרך הלמוד

שעה

לגלוי אלקיותו יתברך. ועל-כן כשלומד התורה באהבה ובתחזקה חזקה, זהו עקר שלמות הלמוד. ועין בספרי פרשנות יעקב: לאהבה את ה' אלקייכם – שמא תאמר: הירני אלמד תורה בשביל שאקרא חכם, בשビル שאשב בישיבה, בשビル שאאריך ימים לעולם הבא – תלמוד לומר: לאהבה את ה' אלקייכם – למד מכל מקום. וסוף הכאב לבוא, ותעשה לעצמך שעורים קבועים במקרא, משנה, גמרא, מדרש וכו' וכו' ועוד מה שתבחר, ואף שבוחלה יהיה כבד عليك דבר זה מאד, הן מצד חמוץ, כי אתה רגיל עד עכשו לדבר דברים בטלים וליצנות ודבורים של מה בך, ועכשו, כשאתה בא להרגיל את עצמך בתורה, ועובדת השם יתברך, והוא הפק טבעך, על-כן בא לך הדבר כל-כך בקשי וכו', והן מסתה הלאונות מהמתנגדים, שיש על דבר זה מבית ומבחן, וכל אחד עם מה עקים אומר דעתות וסבירות הפוכות, הפק האמת, ועל-ידיה זה עוקרים נפשות ממנה יתברך ומה תורה הקדושה.

ונайн כאן מקומו להאריך בזה מה שעשה ברוב בני-הנערים בדור זה, שמעמידים מנגחים וראשי ישיבות,

אשר אין ראיים לאותה אצטלא כלל. והם בעצם עדין לא שמשו כל צרכן, וכל הרוצה לטל את השם, נוטל. ועל-ידי-זה אין להם שום השגה כלל מה שבחורים צריכים ובאייה דרכ להנחיים. ומה באה ויוצא, רחמנא לצלון. מה שבא ויוצא, כי הרבה בני-הנעוורים, שאין להם מוח והבנה טيبة, הולכים בטול וכו', וכל הלמוד הוא בשbillim לעל לבד ולמsha, ומה בא שנפגים יותר וייתר וכו', כי אין היוצר הרע שליט בו, שנאמר (תהלים ל"ו): תורת אלקיון בלבו לא תמעיד אשורייו; וכן משה אמר (דברים י"א): ושמתם את דברי אלה; וכן דוד אמר (תהלים קי"ט): בלבבי צפנתי אמרתך למן לא אחותך לך (עין כל זה בילקוט-משל, רמז תתק"מ: עין שם) ומה בא שכל-כך בני-הנעוורים בורחים אחרך מהתורה ומהיהדות, כי לא היה מי שידריכם כלל. ותמיד היה להם צרות ויסורים, בזונות ושפיכות דמים מלאו המשגיחים והראשית-ישבות, המשתרעים עליהם בחינם, על לא דבר ברציחה וכו'. וכבר אמר רבנו, זכרונו לברכה, (לקוטי-מוּהָרֶן). חלק א', סימן ס"א): **שהם אין יכולם להניע את עצם, מפל-שפן איך יונחו אחרים וכו'?! עין שם.**

סדר דרך הלמוד

שען

ולך נא וראה מה שאמר אליהו הנביא (במתנא דברי אליהו רבה, פרק י"ג) אל ילמד אדם תורה ברבים אלא — אמר בין קרא תורה, נביאים וכותבים, ושנה משנה ומדרש, שנאמר (תהלים ק"ו): מי ימלל גבורות ה', ישמע כל תהלה; עין שם. וכן הוא בספר פרשת יעקב: כי אם שומר תשמרו את כל המצווה הזאת — שמא תאמר: הרי אני קורא פרשה קשה ומיניח את הקלה; תלמוד אומר (דברים ל"ב): כי לא דבר ריק הוא מכם — דבר, שאתם אומרים ריקים הוא, לא ריקה הוא אלא מכם, כי הוא חייכם ואיך ימיכם. שלא תאמר: למדתי הלכות די לי, תלמוד אומר: כי אם תשמרו את כל המצווה הזאת — כל המצווה. למד מדרש: הלכות ואגדות, וכן הוא אומר (שם ח') למען הודיעך, כי על הלחם לבדו יחיה האדם — זה מדרש; כי על כל מזא פי ה' יחיה האדם — אלו הלכות ואגדות. וכן הוא אומר (משל כי"ז): בני, ושמה לבני, ואשיבתה חרפי דבר; ואומר (שם כ"ג): בני, אם חכם לבך, ישמח לבני גם אני; עין שם. וכי זה בדור הזה יכול להתפאר, שזכה לטיס וلتיל ולהיות בכל מקומות התורה הקדושה, עד שיכول ללמד ברבים, אם לא מי שצית את רבנו, זכרונו לברכה, ולמד בדרך שלו ?!

שיעור

סדר דרך הלמוד

ועל-כן מי יכול לחגור מתחנו לדבר ברובים, כשביתו ריק מלחם ושמלה. שהוא כל מני למדני התורה הקדושה, כמו שכותב (ישעה ג'): ובביתי אין לחם ואין שמלה, לא תשיםני קצין עס וגוי ואמרו חכמינו זכרונם לברכה, בילקוט ישעיה, רמז שצ"ד: ובביתי אין לחם ואין שמלה — אין בידי לא טעם משנה ולא גمرا; עין שם. האם בשבייל שהוא בקי באיזה מסכתות וכמה פלפוליים וכו' נקרא כבר גאון וכו', יוכל להניג בחורים ולשוף דם כמים, אם איןם יכולים בבחינה, שבוחנים אותם? מה אתה יודע מה שעובר על בחורים בעתים הללו וכו', וذكر זה נהג גם בין אנשי-שלומנו. שרכיים לידע שאחריות גדול לדבר עם בני-הנערים, כי ברגע קלה יכולים לעקרם, חס ושלום, חס ושלום, מהרשך וכו', ועל-כן מי שידוע בעצמו נגעי מכאוביו וAINO יכול לדבר עם — יתן פיו בעפר, ואל יחליש דעת נפש אחד מישראל, כי צריך שידע, כי בנפשו הוא, וכי שם אתם לשר ומושל לרבות ולבזות ולהחליש דעת בניו אהוביו של השם יתברך, שהם בני-הנערים? ואין כאן מקום להאריך בזה.

על-כל פנים יהיה איך שהיה ואליו עבר עליו כבר מה שעבר, באם תרגיל את עצמך למד בדרך

סדר דרך הלמוד

שעת

רבינו, זכרונו לברכה, בתרミニות ובפרשיות גמור לומר הדברים בסדרו – מקרא, משנה, גמרא, מדרש וכו' וכו' – אף שבתחלת אין איתה מבין הפל וכו', אף-על-פי-כן חז"ר וחזר, אז תזקה להרגיש עולמך בחייב, כי אין עוד נعمות וטוב בעולם כמו שלמוד תורה הקדושה בתרミニות ובפרשיות גמור לשם אל-עולם. ואמרו חכמינו, זכרונם לברכה, (זהר חדש רית): אם תזקה לאורתא, כל אותן אותן יהיה מלאך לעוזך וכו', אף שנטמאת כבר במה שנטמאת, ובפרטיות בatism-הברית – הוצאה צורע לבטלה – רחמנא לצלן, אל הסתכל על זה. בני, כלל, כי רבינו, זכרונו לברכה, אמר פעם למורה הרב רבי נתן, זכרונו לברכה, היודע איתה מה גדול פחה של התורה?! אם אדם יקבע לעצמו למד מדי יום ביום כה וכו', אזי התורה עצמה פצעינו מן הבץ. ("דו וויסט דען דעם כה פון די תורה, אויב א מענטש זאל זיך קוּבע זיין יעדען תאג צו לערנען כה וכו' וכו' וועט די תורה איהם אלין ארוויס שלעפין פון בלאיין וכו' וכו', וכמאמיר הזהר הקדוש (ויקרא פ): לא אתדרבי בר נש לעלמיין אלא במילין דאוריתא, בגין כה מילין דאוריתא לא מקבלין טמאה וכו').

וְאָמַר אֶלְيָהו הַנֶּבִיא (חֲנָא דְבֵי אֶלְיָהו רְبָא, פָּרָק י"ח): דְבָרֵי תֹּרֶה מִקְוָה טְהֻרָה הִיא לִישְׁרָאֵל בְּכָל מִקּוּמוֹת מוֹשְׁבָתָם; בּוֹא וַיַּרְא הַפְּמָה גְּדוֹלָה כְּחָה שֶׁל הַתּוֹרָה, שְׁמַטְהָרָת אֶת פּוֹשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל בָּזְמַן שְׁעוֹשִׁין תְּשׁוּבָה אֲפָלוּ מִעֲבֹדָה-זָרָה שְׁבִידָם. שֶׁנָּאָמַר (יְחִזְקָאֵל ל"ו): וַיַּרְקַּתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וַיְהִרְתָּם מִכֶּל טְמַאֲוֹתֵיכֶם וּמִכֶּל גְּלֹלֵיכֶם וְגַוּ, וְאֵין מִים אֶלְאָ דְבָרֵי תֹּרֶה, שֶׁנָּאָמַר: אָמְרוֹת הֵי טְהוֹרוֹת וְגַוּ; עֵין שֶׁם.

וּבְפִרְטֵי פְּרָטִiot עַכְשָׁו, בָּעוֹד בְּחִরוֹתָךְ, שְׁאֵין עַלְיךָ עַל הַפְּרָנֵסָה, אֶם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמָךְ בְּדָרְךָ זֶה, לְחַזֵּר הַרְבָּה הַרְבָּה פְּרָקִים מִשְׁנִית וּדְפִים גַּמְרָא וּסִימָנִי שְׁלַחַן-עֲרוֹק וּכְיוֹן וּכְיוֹן וְעַד מָה שַׁתְּקַבְּעַ לְעַצְמָךְ — אָז לְעוֹלָם קָבֵר תְּהִיה רְגִיל בָּזָה, וְעַד זְקָנָה וְעַד שִׁיבָּה לֹא תִּפְסִיק. וְאָמְרוּ בַּמָּדָרֵש קְהֻלָּת רְבָא, פָּרָק י"א, סִימָן י"ד: שְׁמָח בְּחוּר בִּילְדוֹתָךְ — מַיִּגְרָם לְךָ לְהַבְּחר בְּזָקְנוֹתָךְ? — תֹּרֶה שְׁלִמְדָת בִּילְדוֹתָךְ וּכְיוֹן, עֵין שֶׁם. כִּי רְoָאִים בֵּין אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמָנוּ, מֵי שְׁצִיָּת אֶת רְבָנוּ, זְכַרְנוּ לְבָרְכָה, וְהַرְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְוֹמֵר הַרְבָּה הַרְבָּה, עַל-יְדֵי-זֶה זָכָה בְּמַשְׁךְ חַיּוֹ לְסִים פָּעָמִים אֵין מִסְפָּר כָּל הַתּוֹרָה כָּלָה — תֹּרֶה, נְבִיאִים,

סדר דרכּ הלמוד

שפא

בתחובים, מושגיות, בבלוי, ירושלמי, תוספთא וכל המדרשים וספריו הוזהר הקדוש והתקוננים וכיו' וכפי — ומרוב החזרה הם זוכרים הכל, ואם אפלו יש שלא זכו לזכרון, על-כל-פניהם שם, בעולם העליון, ממחבה עלייהם מה שמחבה; אשיריהם ואשרי חלוקם!

ואמר אליהו הנביא בתניא רבי אליהו רבא, פרק ד': ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אשר ידעו היה פנים אל פנים — מה אור פנים של מעלה קים לעולם ולעולם עולמים, כך מאור פניו של משה נכנס עמו לבית-עולם, שנאמר: ומשה בן מהה וששים שנה, לא בהתחה עינו ולא נס ליהו; ולא משה בלבד, אלא כל תלמיד-חכם, שעוסק בתורה מקטנותו ועד זקנותו ומות — באמת לא מות, אלא הוא עדין בחיים לעולם ולעולם עולמים. שנאמר (שמעאל אמר כ"ה): וזה תה נפש אדוני צרורה לצורך החיים את ה' אלקיך; מקיש התלמיד-חכם הצעיר אל אלקים: מה אלקים יהא שמו הגדול מביך חי וקם לעולם ולעולם עולמים, כך תלמיד-חכם שעוסק בתורה כל ימיו ומות. הרי הוא בחיים ועודין לא מות, והוא חי לעולם ולעולם עולמים; והיכן נשמהתו? פחות כסא הקבוץ; עין שם.

ועל-כן למה תפל כל-כך בדעתך מה שזה אומר או מה שזה לויג מכך ? הלא אתה צריך להסתכל על עצמו, ואין עוד מבין עלייך כמו אתה בעצמך, ואתה רואה שפורהחים הימים והלילה, ואי אפשר לסתסן כלל, ועוד מעט בקרוב ממש כבר תחזר לעלמא דאתמי וכו' ועל-כן תתיישב בעצמך, אם שאין לך הבנה כלל-כך טובת וכו', אתה פטור מלמוד תורה הקדושה ? ! תרגיל את עצמך ללמד בדרךו הנעים של רבינו, זכרונו לברכה, ואזו טוב לך מימי נערותך עד זקננותך, כמאמרם, זכרונם לברכה (במפעצת סופרים, פרק ט"ז) התורה משמרת מכל רע מקطنותו ועד זקנתו ונוחתו לו אחרית טוב ותקווה וכו'; עין שם. ואף שקשה וכבד עלייך בתחלה מאד מאד, ונדרה לך, שאין זה למוד כלל, אהובי אחי, מקדם שוזכים להרגיש נعمות התורה, צריכים לקבל על עצמו בדרך על. ואמרו חכמים, זכרונם לברכה, במדרש-רביה, פרשנת דברים, פרק נ', סימן ג': מה השם, תחלתו מר וסופה מתוק - כך דברי תורה, אדם מצער בהן בתחלה ועושה בהן אחרית טובת, שנאמר (איוב ח'): והיה ראשיתך מצער, ואחריתך ישגה מאד. ובאמת בתחלה כמה מני מיריות

סדר דרכּ הלמוד

שפּגּ

עוברים על האדם, שהתורה מרים לו בחרלוֹתוֹ, והטעם כי מרים הם מפני שמרג'יש את מרירות עונונתיו, ובפרטיות פגמי הברית שפגם ולכלך את נשמו, ועכשו כשבא לכבס את הנשמה מתחילים להרגיש הכאב, וזהו הספקות הרבים, שיש בדבר זה, האם זהו למועד? האם זהו דרך? אבל כשותפה להתבונן: הלא עד עכשו עשה מה שעשה. איך יזקה להרגיש תכף-זמיד מתקיות ונעיםות התורה?

ועל-כן כשותפה לסלק דעתו, ועושה עצמו כשור לעל וכחמור למושא — איז סוף הקבוד לבוא, שישבה לאהבת התורה, וממש לא ירצה להפרד ממנה כלל, כי ירגיש, שהוא חיית נפשו ממש, והتورה תנכיס בה ההנעה אמתית, ובפרט כשתלמיד בדרך ריבנו, זכרונו לברכה, למד בפשיות, איז יתבטל ממש כל הישות, ותזקה לדבק עצמה באורו יתברך, המלבש באothyות התורה, וכשתזקה לבטול והנעה באמת, איז תבוא לדבקות גדול לחזות בنعم הויה ולבקר בהיכלו, ויאיר עליו שפע הדעת בהארה עצומה, ותזקה לאהבת את כל אחד מישראל. ולא תהיה "בייעזר למךן" [למךן קפדו], העוקר את האדם מעולם זהה ומעולם

ספר דרך הלמוד

הבא ממש, וגורם קטנות ומריבות עם כל אחד להראות שהוא אינו יודע כלום והוא אינו בא לפרשיו מרבית פלפולו וחדודה וכו', ובוועט במי שרב מוצא; לא כן מי שלומד תורה לשמה, יושב בקרוז' זונית, ושום בריה לא יודע ממנה, וזוכה לסימן מסכת אחר מסכת וכו', ומטייל בכל חלקי התורה הקדושה, ושום בריה אינו יודע ממנה; אשרי לו ואשרי חלקו!

ובאמת יש להאריך בזה מאד מאד, וראוי להאריך בזה, כי התורה הם חיינו וארך ימינו, אף כבר נתארך, על-כן אקצאר, ואם ירצה השם, עוד חזון למועד להאריך בדבריהם טובים וראיות ברורות והתחזקות עצום לצית את רבנו, זכרונו לברכה, ולא להקשות שום קשיות על זה כלל, ועל-כן מה שעבר עלייך עד עכשו כבר עבר, על-כל-פניהם קום עמד על רגליך וברח לך עכשו אל התורה הקדושה, ותקבע לעצמך שעור פשוט במשניות ובש"ס ובארבעת החלקי שלחן-ערוך ועוד מה שתבחר, וחזור וחזור דפים אחר דפים, עד שתזכה לסימן, ואז תתחיל עוד פעעם, ואל יחלש דעתך מאחר שעבר عليك כבר כל-כך שניים וכו' ועודין לא זכיתי זהה, ומכל-שכן שעבר

סדר דרכּ הלמד

שפה

עליך בפָה שְׁנִים בַּבְטַלָה וּכְוֹ, אֶל תַצְטַעֵר וְאֶל יַחֲלֵשׁ בַעֲתָךְ, כי כִּי אָמְרוּ חַכְמִינֶה, זְכוֹרָונֶם לְבָרְכָה, בַמְדָרְשִׁירְבָּה, פָרִישָׁת תְרוּמָה, פָרָק ל'ג, סִימָן ח': כתיב (דברים ל"ג): תּוֹרָה צְוָה לְנוּ מֹשֶׁה מֹרֶשֶׁה – אל תִקְרִי מֹרֶשֶׁה, אֶלָא יַרְשָׁה – יַרְשָׁה הִיא לִיְשָׂרָאֵל לְעוֹלָם. מַשֵּׁל לְבּוֹן מַלְכִים, שְׁנָשֶׁבָה לְמִדְיָנִית הַיּוֹם, אֲפָלוֹ לְאַחֲרָה בְפָה שְׁנִים אֵינוֹ בּוֹשׁ לְחַזּוֹר, מִפְנֵי שַׁהוּא אָוֹמֵר: לִירְשָׁת אֲבוֹתִי אַנְיִ חֹזֵר; כֹּה תַלְמִיד-חֶכְםָשָׁהוּא פּוֹרֶשׁ מִן הַתּוֹרָה וְהַלְךְ וְהַתְעַסֵּק בְּדָבָרִים אֶחָרִים, אֲפָלוֹ לְאַחֲרָה בְפָה שְׁנִים הוּא מַבְקֵשׁ לְחַזּוֹר, אֵינוֹ בּוֹשׁ, מִפְנֵי שָׁאֹמֵר: לִירְשָׁת אֲבוֹתִי אַנְיִ חֹזֵר; עַזְּנֵי שֶׁם. וּעַל-בֵן יִכּוֹלִים לְעַשׂות הַתְחָלָה עַל-פָּל-פָנִים מַרְגַּע זֶה.

וַיַּעֲנֵן שֶׁבֵל הַקּוֹנְטֶרֶס הַזֶּה נְבָנָה וּמִיסְדָּה עַל הַתְּמִדָּת הַלְמֹוד וּשְׁמִירַת הַזָּמָן. אֵיךְ שָׁאָרִיכִים לְשִׁמְרָה מִאֶדְם אֶת הַזָּמָן הַיּוֹקֵר, וְאַיִן לְךָ אֶבְדָּה פָאֶבְדָת הַזָּמָן, אֲשֶׁר בְּשׁוּם מִמּוֹן שְׁבָעוֹלָם אֵי אָפְשָׁר לְקָנוֹת, וּכְשֶׁבָא הָאָדָם לִיּוֹם הַאַחֲרֹן מַחְיוֹן, וּבְשָׁעה הַאַחֲרֹונָה הָיָה מִשְׁלָם כָּל הָוָן דַעַלְמָא, שִׁיאָר בְּחִיּוֹם, וְאַיִן מוּעֵל אֶז כָּלָל, כִּידּוֹעַ, וְהִיּוֹת שְׁעַקְרָב הַזָּמָן צָרִיכִים לְנַגְּלֵל עַל

למוד התורה הקדושה ועבדות השם יתברך, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה, במדרש שוחר-טוב, תהליים ל"ט: מרפא לשון עז חיים – זו התורה, שנאמר: עז חיים היא למחזיקים בה; מפני אפתה למד, שלא נתן הקדוש-ברוך-הוא תורה לישראל אלא כדי שלא יהיו עסוקין בלשון-הרע ולא בדברי בטלה. וכן הודיעו אמר: מי רוצה לקנות העולם הבא? אמרו לו: וכי יכול לקנותו? אמר להם: בזול, שנאמר: מי האיש החפץ חיים,ओהוב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע; עין שם. על כן הארכתי כאן אודות למוד תורה הקדושה, ולמי שיש מכך קידשו יבין ויודה, שדרך רבנה, זכרונו לברכה, הוא האמת והוא קל ונעים, על כל פנים השומע ישמע והחדר ייחדר. ואנחנו נפשנו הצלנו. טוב להודות להשם יתברך על כל החסד חנוך שעשה עמנו, חבלים נפלו לנו בנעימים!

התוערכות ללמידה שלחן-עורך בכל יום

רְבָנָנוּ, זִכְרוֹנוּ לְבָרֶכה, הַזָּהֵיר עַל לִמּוֹד הַפּוֹסְקִים מִאֵד מִאֵד, יוֹתֵר מִכָּל הַלִּמּוֹדִים, וְאָמֵר, שָׁרָאוּי לִלְמֹד כָּל הַאֲרֶבֶעה שַׁלְחָן-עָרָוֶךָ כָּלָם מִרְאַשָּׁם עַד סּוֹפֵם כִּסְדֵּר, אִם יִכּוֹל לִלְמֹד כָּל הַאֲרֶבֶעה שַׁלְחָן-עָרָוֶךָ עַם כָּל הַפְּרוֹשִׁים הַגְּדוֹלִים — מָה טוֹב, וְאָמֵר לָאו, עַל-כָּל-פָּנִים יִלְמֹד כָּל הַאֲרֶבֶעה שַׁלְחָן-עָרָוֶךָ הַקְּטָנִים [מחבר רמ"א באר היטב] (שהיה נדפס אז בכריכים קטנים), וְהוּא מִקּוֹן גָּדוֹל מִאֵד מִאֵד, כִּי עַל-יִדִּי חֻטָּאים נִתְעַרֵּב טוֹב וּרְעָע, וְעַל-יִדִּי לִמּוֹד פּוֹסֵק, שָׁמְבָרְךָ הַכְּשָׂר וְהַפְּסוֹל הַמְּתָר וְהַאֲסֹר, הַטְּהוֹר וְהַטְּמָא, עַל-יִדִּי זה נִתְבָּרֵר וּנִפְרַשׁ הַטְּוֹב מִן הַרְּעָע, וְאָמֵר, שֶׁכָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל מְחִיב לִלְמֹד בָּכָל יוֹם וַיּוֹם פּוֹסְקִים חָק וְלֹא יַעֲבֵר, וְאָף אִם הוּא אָנוֹס וְאֵין לוֹ פָנָאי, יִלְמֹד עַל-כָּל-פָּנִים אֵיזֶה סְעִיף שַׁלְחָן-עָרָוֶךָ בְּאֵיזֶה מִקּוֹם שַׁהְוָא, אַפְלוּ שְׁלָא בְּמִקּוֹמוֹ, שַׁהְוָא עוֹמֵד עַתָּה בְּשַׁלְחָן-עָרָוֶךָ, כִּי צְרִיךְ לִלְמֹד אֵיזֶה דִין בְּשַׁלְחָן-עָרָוֶךָ בָּכָל יוֹם וַיּוֹם כָּל יָמֵי חַיָּיו; וּכְשֶׁאִינוּ אָנוֹס.

שפח

סדר דרכן הלמוד

ילמד פסדר כל הארבעה שלחן ערוך; מדי יום ביוםו, וכשהגמר ויסים הארבעה שלחן-ערוך, יחזור ויתחיל ללמדם פסדר כל ימי חנוכה (עין שיחות-הרב"ן סימן כ"ט).

והנה מבאר בלקוטי-מהר"ן, חלק א', סימן ח', כי יש ארבעה יסודות אש, רוח, מים, עפר; ולמעלה בשורשיהם הם ארבע אותיות הוי"ה, ולמטה הם מערכבים טוב ורע (ועיקר עבדת האדם — להפריד ולהפריש ולהבדיל ולבטל הרע מן הטוב באפן שיאיר בו תמיד ארבע אותיות הוי"ה). ולאחרוא לזה — להפריש ולהבדיל ולבטל הרע מהטוב — הוא על-ידי תורה ותפלה, ולמוד התורה יהיה לוון לעמeka של ההלכה, הינו למוד פוסקים, כי יש בהתורה אחיזת הטוב והרע, שנאחזין מבחן אסור והתר, טמא וטהור,בשר ופסול, שיש בהתורה, וכל זמן שאינו מבקר ההלכה, הוא מערב טוב ורע, ועל-כן אינו יכול להפריש ולבטל הרע מהטוב, והוא בבחינת (משל י"א) : ודורש רעה תבואנו; עד אשר הוא מעין ומברך הפסיק-ההלכה ומברך האסור והמתר וכו', הינו על-ידי למוד פוסקים, אזי מפריש הטוב מהרע; עין שם.

סדר דרכּ הלמוד

שפט

וכתב מורהנו הרב רבי נתן זכרונו לברכה,
blkoutim-halakot, פֶּשַׁח, הַלְקָה ד': ידוע, שעקר גלות
מצרים היה לתקן חטא אדם הראשון, שפגם בעז
הדעתי טוב ורע, שבשביל זה היה עקר הגלות, שאז
נתחרב הכל טוב ברא, הן בכלליות העולם והוא
בפרטיות בכל אדם שנתחרב דמיו ויסודותיו, שאחד
מתגבר על השני וכו', ומתקבר חמו רחוב והמגשים
 וכו', שמשם נמשך מהין דקطنויות וכו'. והגאלה היתה
בזכות התורה, כמו שכתויב (שמות ג'): בהוציאך את
העם מצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה
 וכו'; שאז היא עליהם שעשו עולם הבא, שהם
הלכות התורה, כי halakot, שזכו ללמד, בפרט מי
שזכה לחידש בהם, זה בחינת שעשו עולם הבא,
בחינת (נדיה ע"ג): כל השונה halakot בכל יום מבטה
לו, שהוא בן עולם הבא, כי בשנתחידש הלכה,
נתחידש שלל וידיעה, והדעתי הוא עקר שעשו עולם
הבא (עין לקוטי-מוobar"ן, חלק ב', סימן ב'), וקדשא-
בריך-הוא ואורייתא חד הוא (זהר הקדוש אחרי ע"ג).
ועל-כן כל מה שפמשיכין על עצמן הלכות התורה.
מממשיכים על עצמןنعم ערבות העולם הבא, שהוא
השגת אלקות, כמו שאמרו חכמיםינו, זכרונם לברכה

מְדִרְשֵׁיךָ, פֶּרֶשֶׁת תְּרוֹמָה, פָּרָק ל"ג, סימן א'): אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: מִכְרַתִּי לְכֶם תּוֹרַתִּי, כְּבִיכּוֹל נִמְכַרְתִּי עָמָה, שֶׁנָּאָמָר: וַיִּקְחׁוּ לִי תְּרוֹמָה; עַזְן שֶׁם.

אך בעוד היותם במצרים בקשי השעבוד, נאמר בהם (שמות א'): וַיִּמְرְדוּ אֲתֶם חַיֵּיכֶם בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה בְּחָמֵר וּבְלַבְנִים. וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֶכְמֵינוּ, זְכֻרוּנוּ לברכה (בתקוני זהר): בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה – בקשיא בחרmr – בחרmr דשמעתה; ובלבנים – בלבון הלכתא, דהינו שעוד לא זכו לברור הלהקה. וזהה הכל מערב – טוב ברע ורע בטוב, זהה עקר הגלות המר, כי באמת התורה היא טוב, כמו שכותב (משלי ג'): כי טוב סחרה וגוו', וכותיב (שם ד'): כי לך טוב נחתמי לך, תורה אל תעוזבו וגוו'. וזהם יתברך הוא טוב, כמו שכותב (תהלים כ"ה): טוב וישר ה' וגוו'; וכותיב (שם לד): טעם וראו, כי טוב ה' וגוו'; וכותיב (שם קמ"ה): טוב ה' לכל וגוו'; וזהו עקר עבדתנו בהלכות התורה – לגלות ולמצוא אלקותיו יתברך מפרטיה הבריאה, כי נקראת התורה אור, שהיא מאירה לאדם מה יעשה, ולפי שה תורה מלמדת את האדם כיצד

יעשה רצון המקום, לפיכך שכר התלמיד גדול (מדרש־רביה פרשת נשא, פרק י"ד, סימן כ"ב), ואז במאורים, שהיה עדין קדם לקבלת התורה, ולא זכו לברור ולפסקי ההלכה, על כן היה אז ארכית הגלות, וגנתרו חייהם מחשבי השעבוד ורוחוקם ממנה יתברך, כי פרעה היה אחוז בהם בתקף גדול, כי פרעה הוא אחורי הדעת, והיה יונק מהמחין, ולא הניח את המчин לצאית ולהתגלוות, כמו בא בכתבים, הינו שהיה תופס את המчин והדעת, ולא הניח את הדעת להתחפש שיוכל לברר וללבן ההלכה למצא אלקיותו יתברך, כי היה מבלב את הדעת בקשיות.

אך השם יתברך הפליא מסדו עמנו והאריך על ישראל האהרה מקבלת התורה, שהוא שעשו עולם הבא, אז פסקה זהמתן (שבט קמ"ו) וזכה לצאית ממש, עד שזכה לקבלת התורה, שהוא המשכית המчин ברור ההלכה לידי איך ל法律法规 ולהתנהג בכל דבר מפרטיו עסקי העולם הזה ולקשרו ולייחדו אליו יתברך ולמצא אלקיותו יתברך בכל דבר ודבר מפרטיו פרטי הבריאה, ועל כן היליכ'ה ראשיתבות (תהלים ק): **ה'ריעו ל'הו'ה פ'יל ה'ארץ;** הינו שעלה־ידי

שבץ

סדר דרכּ הלמוד

הלוּכות הַתּוֹרָה מִהְפָּכִים וְעוֹשִׁים מְגֻשְׁמִיות רוחניות, כגון צמר – לנצח, ועורות בהמה – לתחפוץ ולמזווה, וספר תורה וקרן – לשופר וכוכי וככ', שאז על-ידי הלוּכות הַתּוֹרָה כל הארץ שר ומרייע להויה, כי נתגלה אשר אין בלאדי יתברך כלל, וזהו עקר תקון אדם הראשון ותקון כל העונות – כשבזכים לברך לעצמו ההלכה ברורה לקים רצונו יתברך, שאז נתברך הטוב מהרע, כי על-ידי קיים הַתּוֹרָה "הטוב" שהוא אורו יתברך, נשאר "וזרע" שהוא הסתרת אורו יתברך, נופל ונחבטל.

ועל-כן הזהיר לבנו, זכרונו לברכה כל-כך על למוד הלוּכות, כי זה עקר תקון חטא אדם הראשון – לברך לעצמו ההלכה, והם כלל כל התקונים של כל החטאים, ועל-כן אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (מקלפת בשלח): ושמרת כל חקיו – אלו הלוּכות, וכן ביתך – אלו אמרו (תוספתא סוטה פ"ח): ובנית ביתך – הלוּכות, כי ברור ופסקוי הלוּכות הם חקיו יתברך, וביתו צריך להיות בניו ומיסד עלי-פי ההלכה, הינו שכל ימי חייו לא יצא מדרך הַתּוֹרָה. ועין בלקוטי-מוחב"ן, חלק ב', סימן כ"א: כשבחדשים חדשין

סדר דרכּ הלמוד

תורה וכו' צריך להעמיד אנשי-חיל להעמידם לפניהם ולאחריהם, כדי שלא יקרב זר, וזה נעשה על-ידי למוד הפוסקים. שצורך ללמד פוסקים קדם החדש שמחדש ואחר-כך. וכותב על זה בספר "שפט-הנהל", שהכוונה הוא, מי שעוסק לחידש חדשין דאוריתא, צריך תמיד לאחז בהשלוחן-ערוך, וכל מה שיחדש, צריך שיראה, שלא יהיה סתירה, חס ושלום, נגד השלוחן-ערוך, אפלו כי-הוא-זה, וכן לא יכון לחידש ולהמציא אייזה הלכה חדשה, כמו שאמר רבנו, זכרונו לברכה, שהיצר הרע גדול אצל תלמידים לחידש הלכה חדשה, והוא יוצא קלוקלים רבים, שכל אחד בונה במה לעצמו, עד שנתרבה מחלוקת בישראל.

ועל-כן אלו העוסקים בחידשין דאוריתא, צריך שיראו להעמיד את השלוחן-ערוך מלפניהם ומאחריהם, הינו שלא ייזו כלל מהשלוחן-ערוך. ועיקר החידושים צריך להיות לחידש את האדם לחזקו ולאמכו ולהרימו. שיזכה לקיים את השלוחן-ערוך ויזכה להתקרב באמת אליו יתברך, ואז, כשים את השלוחן-ערוך מלפניו ומأخوיו, אז ילה לבטח וקל

שצד

סדר דרכּ הלמוד

להבין, כי האנשי-חיל עומדים עם הכליזין [עין באבות דרב נתן, פרק כ"ט: כל מי שאין בידו הולכות, זה גיבור ולאינו מזין] עין שם ועין בלקוטי-מוֹהָרִין. חלק א', סימן רפ"ו, שעלי-ידי למועד פוסקים זוכין להיות מלך ומושל הארץ, ואז יכולין להעמיד ולחקים השערים, שטבעו הארץ, ובכתב לעיל שעלי-ידי, למועד הולכות נעשה בחינת (תהלים ק): קריעו להויה ה כל הארץ, כי מברר הטוב מהרע ומגלה, שאין בלודי יתברך כלל, והכל לכל — אלקיותו יתברך.

והנה זכויות אלה, שיובילו ללון בעמקה של הולכה, הוא על-ידי תפלה. כי ממש נמשך השכל [עין לקוטי-מוֹהָרִין. חלק א', סימן ח'], וזה מה שהזהיר רבנו, זכרונו לברכה, גם בין הרבה מאד מאד להתבודד עמו יתברך ולהיות רגיל ליחיד לעצמו מקום מיחד. אין שם בני-אדם, ויספר לפניו יתברך את כל לבו וכל מה שעובר עליו בפרטיו פרטיות, ויבקש ויתחנן אליו יתברך וידבר עמו יתברך. כאשר ידבר איש עם רעהו וhaben אל אביו. ובפריש אמר (לקוטי-מוֹהָרִין. חלק ב', סימן ק'), שמקטן ועד גדול אי אפשר להיות איש

סדר דרך הלמוד

שצח

כשר באמת כי אם על ידי התבודדות – עין שם – שיחיה רגיל לפרש שיחתו ולדבר עמו יתברך בחתימות ובפניות גמור, ויבקש ויתחנן ממנה תברך, שיזכה לקים את התורה. שמעלת זה העניין עולה למקום גבורה ונורא מאד מאד, ומעלה שעשוים גדולים כאלו למעלה, אשר עוד לא עלו שעשוים כאלו מימות עולם (לקוטי-מוחב"ז, חלק ב', סימן כ"ה), אף לא כל אחד זוכה לזה, כי דבר זה תלוי באמונה ברורה ומזככת לירע אשר אין שום מציאות כלליתו יתברך כלל. והוא יתברך עומד על ידו, כי כלל תנועה ותנוועה – שם אלופו של עולם ממש, כי הכל לכל – אלקות גמור, רק נלבש בלבושים אלו, אשר למראה עינינו.

וזהו הפרקלחת בין שני היצרים (עין לקטוי-מוחב"ז, חלק א', סימן ס"ב): היצר טוב מכניס אמונה בלב האדם להאמין בו יתברך, והיצר הרע מכניס כפירות ואפיקורסיות וספקות בלב האדם. ובאמת אם היה יודע האדם ידיעת בלב שלם, מלא כל הארץ כבודו (ישעה ר'), והקדוש ברוך הוא עומד בשעת התפלה רשותה עת התפלה, וدائית היה מתפלל בהתלהבות גדול

שצו

סדר דרכּ הלמוד

והיה מדקדק מאר לכוון את דבריו [עין סנהדרין כ"ב]: המתפלל צריך שיראה עצמו כאלו שכינה בונדו, שנאמר (תהלים ט"ז): *שוויתי ה' לנגידי פמיך*; עין שם, ובשביל שהאדם אינו יודע זאת ידיעה בלב שלם, בשביל זה אינו מתלהב כל-כך וainו מדקדק כל-כך, וכל אחד לפיו מעוט שכלו וידיעתו כן התחלהבותו ודקדוקו, והידיעה היא מהיצר טוב שבלב, והסתרת הידיעה היא מהיצר הרע שבלב, והסתרת הידיעה הוא הן אפיקורסות וקשיות, שהיצר הרע מקשה את לבו לפל ברעה (משל כי"ח).

וთקון זהה המחלוקת שבלב — לתקן אותו בשרשו, הינו כי עקר התהווות מחלוקת היצר הרע, שרשו מן המחלוקת שבקדשה כשהשתלשה מן דרגא לדרגא, עד שנשתלשל למיטה נתהווה ממנו מחלוקת היצר הרע בבחינת (הושע י): חלק לbam; ומטיל בו אפיקורסות ומסתיר ממנו שבילי השכל, אשר אינו יודע להшиб, ומחלוקת שבקדשה הוא מחלוקת תנאים ואמורים שבגמר, זה אוسر וזה מתיר, ומהשתלשות למיטה נתהווה ממנו מחלוקת היצר הרע, וכשפתחן המחלוקת שבקדשה, אזי

מAMILA נתקבTEL מחליקת היצר הרע. כי אין אחיזתו אלא ממש, ותקון המחליקת שבקדשה הוא הלוות פסוקות. כי פסק-הלוות הוא השлом והכראה של מחליקת התנאים ואמורים ועל-ידי למוד הפוסקים הוא נתקשר להשלום שבקדשה ומתקן המחליקת שבקדשה. וזה נתקבTEL מחליקת היצר הרע שבלבו, והוא יכול לעבד את השם בכל לבבו – בשני יצרים, ונפתחו לו שעריו השכל וכו'. וזה פרוש (תהלים קי"ט): אודך בישר לבב בלmedi משפטיך צדקך. לבב – דיקא בשני יצرين, אימתי? פד לmedi משפטיך צדקך – הינו על-ידי למוד הפוסקים: עין שם. כי בזה שלומד פוסקים, שהוא משפטיך צדקך, על-ידי זה זוכה לישרות לב, ואין לו שום קשיות עלינו יתברך.

כי על-ידי למוד שלחן-ערוך נתישר לבבו מכל העקמימות וזוכה להמשיך על עצמו עRibot נעם זיו שכינה עוזו יתברך, ועל-ידי זה זוכה להתפלל ולדבר עמו יתברך כי זה תלוי בזה, הינו שלחן-ערוך והתחבודות, "שם שני יסודות חזקים בחסידות ברסלב", שעלייהם הרבה רבנו, זכרונו לברכה, לדבר ולבקש את אנשי-שלומו ואת כל ישראל, שייצו

לקיום בכל יום, למד שעור כסדון בשלחן ערוך ולהתבונד עמו יתברך ולדבר ולפרש כל שיחתו וכל מה שעובר עליו לפניו יתברך. וכל מה שהאדם זוכה לברכה בכל פעם אליו יתברך ומדובר בכל שרגיל בו בתרומות ובפניות גמור, כמו כן נודכה מהו ודעתו, זוכה יותר לION בעמקה של ההלכה, ונתיישב לו כל קשיות כלליות ובפרטיות ובפרטוי פרטיות. הנה שאין לו קשיות עליו יתברך ויודע, כי צדיק וישראל, והן שאין לו קשיות בתורה, כי ההלכה ברורה לפניו, והן שאין לו שום קשיות על שום בר ישראל. ואיןו מבלבל את עצמו משום בריה שבעולם, יהיה איך שיהיה, רק לבו ודעתו מקשרים ומיחדים בו יתברך. כי (עין לקוטי ההלכות, כלליה בהמה, ההלכה ד'): על ידי למוד הלוות התורה, שנבנה על-פי שלוש-עשרה מדות, שהתורה נדרשת בהם — על-ידי זה ממשיכים על עצמן האהה מהי"ג מדות הרחמים, שם נתגלה אחדות הפשוט לידי, כי הכל אחד, והוא הויה הוא הקALKIM. ואין כאן שום מחלוקת כלל, כי הוא יתברך כמובן מחבר ומיחד שני הפקים בנושא אחד, כי הוא עוזה שלום במרומיו בין שני הפקים ממש, כמו שאמרו חכמינו,

סדר דרכּ הלמוד

שצט

זכרונם לברכה (חגיגה י"ב): מאי שמים? שם אש ומים. מלמד שטרפן הקדוש ברוך הוא זה בזה ועשה מהן רקיע; עין שם. וכן הוא במדרש רבה (פרק בראשית, פרק ד', סימן ט'): נטל הקדוש ברוך הוא אש ומים ופתכן זה בזה, ומהן נעשו שמים; עין שם.

ועל-כן מסימין השלש-עשרה מדות, שהתורה נדרשת בהן, במדה זו של שני כתובים, המכחישין זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי ונכרי עביניהם, כי זה עקר התקoon של השלש-עשרה מדות, שהתורה נדרשת בהן, שהן בחרינת הלכות התורה להמשיך על עצמו אורות ושלשות בכלליות הרוחניים, להמשיך אחדות הפשט ושלום בכלליות ובפרטיות וכו', כי כל הקשיות והשנוויות שיש בתורה ובכל המחלוקת דקדשה, שיש בין תנאים ואמורים ובין צדיקים וכשרים אמותים – הכל כדי לגלות, שכל הפעולות המשנות נמשכין מאחד הפשט יתפרק. כי כל הפעולות המשנות שככל הבריאה, הכל נמשכין מאותיות התורה, כידוע. ובמו שכל אותן יש לו תמונה משנה מחברו, וכן צורפי התבאות משניין הכל אחד מחברו, כמו כן נמשכין כל הבriosים המשנים

סדר דרך הלמוד

כל אחד ואחד מחיםרו, אבל באממת כל אותן ותבות ופרשיות וכו' שבתורה, שמשנים כל אחת מחיםרו, דיקא על-ידם מכירין ויודעין אותו יתברך, כי בשביל זה נתנה התורה — כדי להכיר את מי שאמר והיה בעולם, כי אוריתא שמא הקדשא-בריך-הוא (תקני זהר, פקון י') וαι אפשר לדעת מאחדות הפשט יתברך כי אם על-ידי התורה הזאת דיקא, שנחלבשה באותיות ודבורים אלו. ומחמת שבזה העולם אי אפשר להבין בשלמות דרכי התורה, על-בן נדרה בכמה פעמים, שיש איזה שנויים וקשיות בתורה כגון שני כתובים, המכחישין זה את זה, שקדם שבא הכתוב השלישי המカリע, נדרה לנו, כאלו היה, חס ושלום, איזה שנוי בתורה, וכן כתוב אחד אומר: שבעת ימים תאכל מצות וכותוב אחד אומר: ששת ימים וכו', וכן הרבה. וכל זה מחמת מעט שכלה, שאין אנו מבינים דרכי התורה על בראין, על-בן חמל علينا השם יתברך ומסר לנו דרכי התורה על-ידי החכמים לדרך בשלוש עשרה מדות, שעל-ידי-זה הם מישבין כל השנויים ומカリעין בין הכתובים, המכחישין זה את זה, ועל-ידי-זה נמשך علينا דעתן לידי ולהאמין, שכמו שהتورה כליה אחד אף-על-פי

סדר דרך הלמוד

שלפי קטעות שכנו היה לנו כמה קשיות וشنויות בפתחה, כמו כן כל השנויות שבעולם, שהם כל הפעולות משתנות, כלם אחד בשרשן, כי כלם נמשכו מאחד הפשות יתברך. רק שאי אפשר להבין זאת בשכלנו; עין שם. וזהו מעלה למוד שלחן-ערוך, שהוא הלה, שנקרא דבר הויה כמו שאמרו חכמים, זכרונם לברכה (שבט קל"ח): דבר ה' זו הלה.

ובפרט כשהזוכה גם לדבק את עצמו אליו יתברך על-ידי תפלה והתבודדות, שאו ממשיך את השם יתברך אליו, כמו שאמרו חכמים, זכרונם לברכה (ספר פרשת נשא): ישא ה' פניו אליך — בשעה שאתה עומד ומתפלל, כי התפלה היא המשכת אורו יתברך למטה, פידוע, ואז, כשהשם יתברך עמו, אז זוכה לברר היטב את הלה, וכמו שאמרו חכמים, זכרונם לברכה (סנהדרין צ"ג): ויה' עמו — שהלה כמותו, הינו בזה ש ממשיכין את השם יתברך עמו, על-ידי זה זוכים לבונן את הלה, ועל-כן נאמר זאת ביותר אצל דוד (כמו בא שם בגמרא), כי הוא עסק הרבה בתפלה, ועל-ידי זה המשיך אותו יתברך אליו,

ועל-כן זכה, שעיל-ידי שהו"ה עמו — ההלכה כמותו. ובאמת לזכות זהה, שהו"ה יהיה עמו וההלכה תהיה כמותו, זהו פלו"כ כי יגיעה וטרחתו בעבודת השם יתברך בתורה ובתפלה באמת לאמתו, בלי שום פנינה וכוננה עצמית, כי (לקוטי ההלכות תלמוד תורה, ההלכה ג'): צריך לעמל בתורה ביגעה גדולה, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ברכות ס"ג): על-פסוק א"ר אדם כי ימות באهل: אין התורה מתקימת אלא במני שמנית עצמו עליו, וכן משבתו (ויקרא כ"ז): אם בחקמתי תלכו; ופרש רש"י: על-מנת שתהיינוعمالים בתורה —عمالים דיקא. ועקר העמל והיגעה, שארכין לעמל ולהתגעה הרבה בתורה, הוא רק בשכיל לברר עסק התורה, שהיה הלמוד לשמה, לעשות נחת-רווח ליוצרו יתברך, ולא יהיה למודו, חס ושלום, בשכיל תועלת עצמו, להתיהר ולקנטר, חס ושלום, ולא יעשה עטרה להתגדל בה ולא קרדם לחפר בה (אבות פרק ד'). ובפרטיות בלמוד ההלכה צריך שהיה בוגנו לשמים, על-מנת לשמר ולעשות ולקיים, ואל יזיז אפילו כי-הוא-זה מהשלחן-ערוף, כי (ירושלמי שבת, פרק א'): הלומד שלא על-מנת לעשות, נוח לו שלא נברא, ואמרו (מדרש-רבא פרשת נsha), פרק

סדר דרך הלמוד

tag

ר. סימן י"ד): לא המדרש עקר, אלא המעשה, לפי שהמעשה מכפר על האדם; עין שם.

וצריך לבקש הרבה מהשם יתברך. שיזכה לאסוקי שמעתתא אליו דהלהטה. כי בזה צרייכים לסייעתא דשמייא, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (מגלה ר): לאוקמי גרסא סייעתא מןשמייא הוּא: עין שם. ולא ללמד בשכיל כונת עצמו להתיהר בגנותה להתקרא רבוי או חכם או מפרקם וכיו' וכו', וזה, כשילמד באמת, יזכה, שהשם יתברך יהיה עמו, והלכה כמותו, ויזכה לברור הלכה, ולא-di שהוא יתעורר וידבק עצמו עמו יתברך על-ידי למודו תורה לשמה, כי אם גם שיזכה לעוזר שאר נשות ישראל אליו יתברך ולקרכם אל התורה ללמד על-מנת לשרם ולעשות ולקים, כי (לקוטי ההלכות, בציית הפת, הלכה ה'): זהה היה עבדת ה'וד שעסק כל ימי בתפלה שירות ותשבחות, והיה מלמד תורה לרבים, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ערובין נ"ג): דוד דגלי מסכתא, כתיב فيه: יראיך יראוני ויישמחו; כי תורתו היה תורה חסד, כמו שדרשו חכמינו, זכרונם לברכה (ספה מ"ט); על פסוק פיה פתחה בחכמה

וთורת חסיד על לשונה – תורה על-מנת למלכה נקרא תורה חסיד (ע"ז ליקיטי-מוחב"ן, חלק א', סימן רפ"ג, ובמה שכתב על זה בספר "שפת-הנחל"), ועל-כן זכה שהיה מסיק שמעתחת אליבא דהילכתא, בכתב לעיל.

כפי זה עקר בוחינת שמעתחת אליבא דהילכתא, הינה שיזכה עליידי עסק התורה לעורר שרשוי נשות ישראל שבתורה, עד שיגיע הארה על כל אחד מישראל להזכיר לモטב להורות לו דרך ולהלך איך יזכה לצאת מהרע שלו ולהתקרב להשם יתברך שהוא עקר שלמות פסק ההלכה, כי לא הסדר הוא העקר, אלא המעשה, כי צרייך לקרב נפשות, שגם-כן יקימו את ההלכות התורה ועל שם זה נקראים ההלכות לשון הלייה, כמו שאמרו חכמיינו, זכרונם לברכה (מגלה כ"ח): אל תקרי הליכות אלא הלוות.. הינו שעליידי ההלכות יזכה לילך בדרך השם ולשוב אליו יתברך, שזו עקר שלמות עסק התורה – שזוכה עליידי הלמוד לשמר ולבנות ולקיים, כמו שאנו מתחפלים בכל-יומם: ותן לבנו בינה להבין ולהשபיל, ללמד וללמד, לשמר ולבנות ולקיים; וכן שכתב (טהלים קי"א) שככל טוב לכל עושיהם; ודרך

סדר דרך הלמוד

תה

חכמינו, זכרונם לברכה (ברכות י"ז): לומדייהם לא נאמר אלא לעושיהם — שלא יהא אדם קורא ושותה ובוצע באביו וברבו וכו'; עין שם.

ועל זה צעק דוד (תהלים קי"ט): במה יזכה נער את ארחו לשמר כדבריך; הינו איך זוכין לדרך ואראח שעיל-ידי-זה הנער, המנער מכל טוב, הרחוק מהשם יתברך כמו שרחוק שיזכה גם הוא לשמר כדבריך, ומחמת שדור היה מתייגע על זה כל ימיו להרבות כבוד שממים ולקרב רחוקים אליו יתברך, על-כן זכה באחת למצאה מקום הבית-המקדש, שם יוצאת הוראה לישראל, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (מענית ט"ז): למה נקרא הר המורה? שם הוראה יצא לעולם; עין שם.

וזהו: אוחב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב; ודרשו חכמינו, זכרונם לברכה (ברכות ח): אוחב ה' שערים המציגים בהלכה מכל בתים-כנסיות וכתידי מדרשות. והדבר תמה, לכארה, והלא בכל הכתידי מדרשות עוסקים בהלכות? אך הענין הוא בכתב לעיל, שער השלמות בלמוד ההלכה הוא לעזרה שרשוי נשמות ישראל ולקרכם ולה חזירם למיטב

ולהכנסים בהם קיומם התורה, שהוא דבר הויה, זו ההלכה, שיזכו להתחנגן על-פי דיני התורה שבשלוחן עורך, ואשר זהו עבדות האדיקים הגובאים ביותר, שהם דבוקים בו יתברך תמיד ופותחים שעריהם חדשים בהשגות אלקוטו יתברך. עד אשר הם מוחזרים לモטב אפלו הגrouch שbagrouim ומAIRIM בו לילך בדרך התורה וההלכה. וזה בחינה שעריהם המציינים בההלכה, שעל-ידי ההלכות התורה נעשים ציוניים וסימנים להכיר השעריהם להשגת אלקוטו יתברך. הינו האדיקים לומדים בדרך נפלא כזה את ההלכות התורה ומחדשו בהם חדשניים נפלאים כאלו, עד אשר על-ידם דיקא חזרים אליו יתברך. כי הם מגלים את פנימיות התורה שבתוכה ההלכה, ועל-כן ההלכות הם מצינים בהשעריהם, שמנגנים את אלקוטו יתברך. והקדוש ברוך הוא אהובם יותר מכל בתיכנסיות ובתיכדרשות, כי לא המדרש העקר, אלא המעשה, כי הקדוש ברוך הוא אוהב ביותר למוד התורה, שמייא לידי מעשה, דהינו מי שיכל על-ידי עסק תורה בההלכה לעשות ולצין שעריהם להתקרב על-ידם להשם יתברך, שהוא בחינה שערי הבית המקדש, שהוא הדעת לידע אותו

סדר דרך הלמוד

תז

יתברך, ועל כן חביב אצלו יתברך ביותר מקום שלומדים הלה למעשה יותר מכל בתים-כנסיות ובתי-מדרשת שבעולם.

וכן הפליגו חכמינו, זכרונם לברכה, הקדושים במלחת העוסקים בהלה, עד שאמרו (ירושלמי מועד גatan. פרק ג'. הלה ה'): איזהו תלמיד-חכם: כל ששונה הלהות; עין שם. ובפרט כשוזבים למד עם עוד אחד הלה, אין לשער ולספר מעלהו, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (שבת ס"ג): שני תלמידי חכמים, המחדדין זה זה בהלה, הקדוש-ברוך-הוא מצליח להם, (עוד שם): שני תלמידי-חכמים, הנוחים זה זה בהלה, הקדוש-ברוך-הוא מקשיב להן, (עוד שם): שני תלמידי-חכמים, המקשיבים זה זה בהלה, הקדוש-ברוך-הוא שומען לקולן, (עוד שם): שני תלמידי-חכמים, המדಗילים זה זה בהלה, הקדוש-ברוך-הוא אוּהָבָן — עין שם — ובפרטיות כဆ' אחד מחזק את חברו לקיום הלה, זה עולה על הפל, כי (קהילת ד'): טובים השניים מן אחד, אשר יש להם שכר טוב בעמלם, כי אם יפלו האחד יקיים את חברו, ואלו האחד שיפל, אין שני להקימו. ודרשו על

זה חכמיינו, זכרונם לברכה (קהילת-רבבה, פרק ד'), שאם שכח ההלכה אחת, חברו מחויר ההלכה – עין שם – כי זהו עקר מעלה החברים יחד, שאחד מחזק את חברו ומסתכל עליו תמיד רק בעין טובה ורואה בטובתו, כי (ברכות ס"ג): אין התורה נקנית אלא בחכורה; עין שם. ואמרו (דרך-ארץ זוטא, פרק ב'): הקשב אוניך לדברי חברך; אם חפץ אתה להדק באהבת חברך, הווי נושא וננתן בטובתו – עין שם – ואייה טובה נצחית יש עוד בעולם מעניין זה – לחזק את חברו ולהחזירו למושב, ויקים את ההלכה, ומכל-שכן לעוררו ללימוד הלכות בכלל יום, שהוא רצונו יתברך ?!

זה שאמרו חכמיינו, זכרונם לברכה (ברכות ל.): מיום שחרב בית המקדש, אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של ההלכה בלבד, הינו זה עקר פרושו של "ההלכה" – שיזכה לילך בדרכיו יתברך, וזה אמות הם סוד ד' אמות הינו הויה, שהוא שעור מקומו של אדם, כי כל אדם יש לו ד' אמות, הינו שקל אדם יש לו בכלל מקום ד' אמות להתקרב בהם להשם יתברך, ואל אלו הדר אמות, הינו שיאיר

סדר דרך הלמוד

תט

בו ארבע אותיות הרו"ה, בכתב לעיל, בכל מקום — את זה זוכים על-ידי למד הלכות ועל-ידי תפלה והתבזבות, שאו נזכר חקרו העב. ונפרד הרע מהטוב ומאריך בו הארץنعم זיו — שכינה עוז בכל מקום, יוכל להתקרב אליו יתברך מכל מקום, וזה יזכיר מאד בעיניו יתברך, כי זה עקר גודלו — שיתקרבו כל הרחוקים, כי על-ידי למד שלחן-ערוך מבטلين הרהוריו עבודה-זורה (ספר-המדות, אות פוסק, סימן ג'). וזוכים לאמונה ברה, ובכתב לעיל, וכשיש לו אמונה, אז יראו תמיד ממנה יתברך. [ועין שם, זאת יראה, סימן ב'] — מקום ההוראה היא מועלת ליראה, ובסימן ג' — על-ידי למד שלחן-ערוך באים ליראה; עין שם].

ועל-כן צרייכים לבקש הרבה מהן יתברך בכל יום ויום, שיזכה ללמד שלחן-ערוך בכל יום ויום ובפרטיות שיזכה לקומו ועל-כל-פנים לא יזו כלא מהשלחן-ערוך כיhoa-זה. [ועין בירחה-ידה, סימן רמו, בש"ה, סעיף קטן ה' בשם הפרישה, שאוthon בעלי-בתים, שאינם לומדים רק שלש או ארבע שעות ביום, לא ילמדו בש"ס לחוד, אלא ילמדו הלכות

פסוקות. כדי שידעו איך להננה למעשה. ועל זה אמרו (מגלה כ"ח): כל השונה ההלכות בכל יום, מבטח לו, שהוא בן עולם הבא — עין שם — ובפרטיותוonganoth halachot hanazrikim lo mad, begon shebat v'co, yitmid b'za'a mad, b'mo she'amro chakmini, zekronos leberacha (Hagiga 7): הלוות שבט הם מהררים התלויין בשערה, שהן מקרא מועט והלוות הרבה — עין שם — ובפרטיות הלוות החג קדם החג, שצרכים להזהר מад למדן, כדי שייזכה לקים מה שלמד, במובא בתורת-כהנים פרשת א默: מלמד שהיה משה אומר להם לישראל הלוות פסח בפסח, הלוות עצרת בעצרת; עין שם. וכן הוא במדרש-רביה שיר-השירים, פרק א', על-פסוק: נזירה דודיך מניין — מניינה של תורה, כמו הלוות פסח בפסח, הלוות עצרת בעצרת; עין שם. ואשרי מי שזוכה ללמד ברבים הלוות, שהוא בכלל מוצי הרבים, ובפרטיות בענינים הנזכרים לרבים, ולא יתביש כלל, כמו שאמרו חקmini, זכרונם לברכה, במדרש-רביה (פרשת מצרע, פרק י"ט, סימן ג'): פרשיותה של תורה אף-על-פי שנראות כאלו הן בעורות ושהורות לא מזרן ברבים, כמו הלוות זיבחה ונגעים, נדה ויולדת, אמר הקדוש-

סדר דרך הלמוד

תיא

ברוך הוא: הרי הן ערכות עלי; עין שם.

ועל-כל-פנים יהיה זהיר ללמד בעצמו שעור שלחון-ערוך כסדרון שיתחיל מהתחלת הארץ-חכים וילמד כסדרון, עד שיזכה לסייעו, ויתחיל יורה-דעה ואחריך אבן-העוז ואחריך חשן משפט, וכשיסים יתחיל עוד פעם, ובכה יתנהג כל ימי חייו. ורבנו זכרונו לברכה, הזהיר על זה מאד ואמר, שהוא תקון גדול להאדם, והוא הנאה כללית לכל ישראל, ובנודאי הכוונה היא כדי שנזוכה לשמר ולעשות ולקיים, אבל בודאי יש עוד דברים בגו, כמו שאמר בפרש על הנגנותו, שמסר לאנשי-שלומנו (עין שיחות-הרב"ן, סימן קפ"ה): כל הנאה והנהגה, שאני מצוה לעשות, היא סגלה ותקון ומועיל על מה שעבר ועל העתיד ולאחר הסגולות של האדם ולימות המשיח ולתחית המתים ולעתיד לבוא; עין שם. עמד וראה והשתומם והתפלא, עד היכן הדברים מגיעים.

ועל-כן מי שחש על נפשו ומיל שחוץ בתקונו, יצית את רבנו, זכרונו לברכה, ויקבע לעצמו קביעות חזקה בלמוד שלחון-ערוך בכל יום ויום, וראוי לקבע לעצמו שני שעורים: שעור אחד פשוט, על-כל-פנים

תיב

סדר דרך הלמוד

מחבר רמ"א באר היטב תכף-ומיד אחר התפלה, בעודו מלבש בטלית ותפלין דרבנו תפ, ויהי מנה אצלו בכיס הטלית שלחן-ערוך קטן באפנ שיזכה למד בכל יום איזה הלכות, ובפרט בתפלין דרבנו תפ, שהוא ענין גדול, והשעור הזה יהיה סדרון דיוקן בכל יום ריום כמה סעיפים או כמה סימנים כפי הפנאי שהוא לו, עד שיזכה לסים ארבעת חלקי שלחן-ערוך, יתחל עוד הפעם, וכן כל ימי חמיו, ועל יפל בדעתו לחטף הכל בפעם אחת, רק בכל יום איזה הלכות, מובא במדרשי-רביה (פרשת מצרא), פרק י"ט, סימן ב'): מי שפקח, מהו אומר? הריני שוניה שני הלוות היום ושני הלוות לאחר, עד שאני שוניה את כל התורה — עין שם — ושעור שני יהיה שעור עיון טור ובית-יוסף, ושלחן-ערוך עם המגנים ונושא כליהם, איזה הלהה שמקורה לו מادر, כגון שבת וננדת וכו', או הלוות החג קדם החג וכדומה, שיחזר בהם הרבה הרבה מادر, עד שהוא בלהה היטב, וכבר אמרו חכמים, זכרונם לברכה (שבת קי"ד): איזהו תלמיד-חכם, שמנין אותו פרנס על האבוד? זה ששאלין אותו דבר הלהה בכל מקום ואומר: עין שם.

סדר דרכך הלמוד

ואל כל זה יכולים לזכות על-ידי רפואי החזרה, כמו שאמרו חכמים, זכרונם לברכה, מדרש-רביה (פרשת ויקרא, פרק ג', סימן א'): טוב מי שישונה הלכות ורגיל בהם ממי שהוא שונא הלוות ואינו רגיל בהם – עין שם – כי על-ידי רפואי החזרה ורגילות בהלכה יזכה לךם, וגם על זה צריכים עוד תפנות רבות לשפה נפשו אליו יתברך כמו שאמרו חכמים, זכרונם לברכה (ברכות כ"ח): כי הלוותה בעיא צלוותא (عروビין ס"ה) ופרשו בספרים, שהוא לשון צלוותא (תפלה), הינו שאריכים לבקש הרבה ממנו יתברך, שיזכה לךם את התורה בתמימות ובפשיות גמור, בלי שום חכמת, ואמרו חכמים, זכרונם לברכה (מדרש-תנחותם, פרשת אמר): בזכות התורה, שאתם עוסקים, אני מקישך ושומע תפוחתיכם.

תם ונשלם, שבח לאל-עליזון!

הספר הקדוש הזה נדפס
לזכות
יואל בן ריצא רעכיל רआטה נ"י
וזוגתו
אסתר גיטל בת חייה שרה האדיא תחי"
וילדיהם
שלמה, אלחנן חיים, מרימ העניא זיסל, שמעון.
הקדוש ברוך הוא יملא את כל מshallות לכם לטובה
ויתברכו מפי אל עליון בבני חי ומזוני רוייחא
ויזכו לרווחת רוב נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם
אמן כן יהיה רצון.

סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם
זה שמו נאה לו

תקון הכללי

תקון נורא ונפלא מאד מאד לכלליות החטאיהם
והוא פגם הברית, רחמנא לאן

*

ומסיגל מאד גם לפרנסה ולהצלחה
בכל העניינים בגשמיות וברוחניות
אשר מי שייאמרם בכל יום

*

ישדו, תקנו, גלו וצנה לפרסמו לכל ישראל.
רבנו הקדוש והנורא אור הגנו והצפן
בוציאה קדישא עללה, אדוננו, מוריינו ורבינו

רבי נחמן מבrelsלב, זכותו יגן علينا

*

הובא לדפוס על ידי

חסידי ברסלב

עה"ק ירושלים חובב"א

טוב לומר זאת לפני אמרת העשרה מזמורים:

הַרְיָנִי מִקְשֵׁר עֲצָמִי בְּאֶמְרַת הַעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֶלָּו לְכָל הַצְדִיקִים הַאֲמֻתִים שְׁבָדוּנוּ, וְלְכָל הַצְדִיקִים הַאֲמֻתִים שְׁוֹכְנִי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הַמָּה, וּבְפִנְטָר לְבָנָנוּ הַקְדוֹשׁ צָדִיק יִסּוּד עֲולָם נַחַל נַבְעַם מִקּוֹר חֲכָמָה, רְבָנָנוּ נְחַמֵּן בֵּן פִּיגָּא, זָכוּתָנוּ גִּגְעָן עַלְינָנוּ, שְׁגָלָה תְּקוּנָה זֶה.
לְכָי נְגַנְנָה לִיהְוָה נְרִיעָה לְצֹור יְשַׁעַנוּ: נְקַדָּמה פְּנֵיו בְּתוֹךְהַבָּזְמִירָה נְרִיעָה לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהָנָה וּמְלָה גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שייחILI תהילים יאמר זה:

הַרְיָנִי מִזְמַן אֶת פִּי לְהֽוֹדֹת וְלְהַלֵּל וְלִשְׁבָח אֶת בּוֹרָא לִשְׁם יְהָוָה גָּדוֹשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנַתָּה בְּדַחֲילָוּ וְרַחֲימָוּ עַל-יִצְחָק הַהוּא טָמֵיר גָּעוּלָם בְּשָׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א' מכתם לדוד שמרני אל פִּידְחָסִיתִי בְּךָ: ב' אָמְרָת לִיהְוָה אָדָנִי אַתָּה טוֹבָתִי בְּלִ-עַלְיכָה: ג' לְקָדוֹשִׁים אֲשֶׁר-בָּאָרֶץ הַמָּה וְאֲדִירִי בְּלִ-חַפְצִי בָּם: ד' יַרְבוּ עַצְבֹּותָם אַחֲרָם מְהֻרוּ בְּלִ-אָסִיךְ גַּסְבֵּיהָם מְדֻם וּבְלִ-אָשָׁא אַתְ-שְׁמוֹתָם עַל-שְׁפָתָיו: ה' יְהָוָה מְנַת-חַלְקִי וּכְסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרְלִי: ו' חַבְלִים גְּפֻלוּלִי בְּגַעֲמִים אֲפִ-נְחָלָת שְׁבָרָה עַלְיָה: ש' אָבְרָךְ אַתְ-יְהָוָה אֲשֶׁר יַעֲצֵנִי אֲפִ-לִילּוֹת יִסְרָוִנִי כְּלִוּתִי: ט' שְׁוִיתִי יְהָוָה לְגַנְגִי תִּמְיד בִּי מִימִנִי בְּלִ-אֲמֹות: ע' לְבִן | שְׁמָח לְבִי וַיָּגֵל בְּבּוֹדִי אָרְבָּשָׁרִי יִשְׁבַּן לְבֶטֶח: בִּי | לְאַתְעֹזֵב נְפָשִׁי לְשָׁאוֹל לְאַתְתִּין חַסִּידָךְ לְרֹאֹת שְׁחָתָה: י' תּוֹרִיעָנִי אֲרָח חַיִים שְׁבַע שְׁמָחוֹת אַתְ-פָּגִיךְ גַּעֲמֹת בִּימִינִךְ גַּעֲתָה:

לב א לְדוֹד מִשְׁבֵּיל אָשֶׁרִי נִשְׂוִידַפְשֻׁע בְּסֹוי חַטָּאתָה:
 ב אָשֶׁרִי אָדָם לֹא יַחֲשֵׁב יְהֹוָה לוֹ עֹזָן וְאַין
 בְּרוֹחוֹ רַמְיהָ: ג פִּי־הַחֲרַשְׁתִּי בְּלֹו עַצְמִי בְּשָׁגָתִי
 בְּלִי־הַיּוֹם: ד בֵּין יוֹם וּלִילָה תַּבְּבֵד עַלְיִךְ נְהַפֵּךְ
 לְשָׁדֵי בְּחַרְבֵּנִי קִיזְסָלָה: ה חַטָּאתִי אָזְדִּיעַךְ וְעַזְנוֹנִי
 לְאַכְסִיתִי אָמְרָתִי אָזְדָּה עַלְיִ פְשָׁעֵי לְיְהֹוָה וְאַתָּה
 נִשְׁאָתָן עֹזָן חַטָּאתִי סָלָה: ו עַל־זֹאת יַתְפִּלֵּל
 בְּלִי־חַסִיד וְאַלְיִךְ לְעֵת מִצָא רַק לְשַׁטָּף מִים רַבִּים
 אַלְיוֹ לֹא יַגְעַעוּ: א אַתָּה סִתְרִי *) מִצָּר תְּצִרְנִי
 רַגִּי פְּלִיטָת תְּסֻובָּבָנִי סָלָה: ח אַשְׁבֵּילְךָ וְאַזְרֵךָ
 בְּדַרְדַּזוֹ תַּלְךָ אַיִלָּחָה עַלְיִךְ עִינֵּינוֹ ט אַל־תְּהִיוֹ אַל־
 בְּסֻסָם בְּפֶרֶד אֵין הַבֵּין בְּמַתְגַּזְרָסָן עַדְיוֹ לְבָלָום
 בְּלִי־קָרְבָּךְ אַלְיִךְ: רַבִּים מִכְאֹבוֹבִים לְרַשְׁעָה וְחַבּוּטָה
 בְּיְהֹוָה חַסְד יְסֻבָּבָנוּ י שְׁמַחוֹ בְּיְהֹוָה וְגַיְלוֹ
 צְדִיקִים וְהַרְנִינוֹ בְּלִי־יְשִׁירִילָב:

מְא א לְמִנְצָחָה מִזְמוֹר לְדוֹד: ב אָשֶׁרִי מִשְׁבֵּיל אֶל־
 דָל בְּיּוֹם רְעוָה יַמְלִטָהוּ יְהֹוָה: ג יְהֹוָה יִשְׁמְרָהוּ
 וַיְתִּיהְוּ וְאָשֶׁר בְּאָרֶץ וְאַל־תִּתְגַּנְהוּ בְּנֶפֶשׁ אִיבָיו:
 ד יְהֹוָה יִסְעַדְנוּ עַל־עֲרָשָׁה דָוִי בְּלִי־מִשְׁבָּבוֹ הַפְּכַת
 בְּחַלְיוֹ: ה אַנְיִיד אָמְרָתִי יְהֹוָה חַגְנִי רַפְאָה נֶפֶשׁ
 כִּי־חַטָּאתִי לְךָ ו אַוְיִבְיִי יִאמְרוּ רַע לִי מַתִּי יִמּוֹת
 וְאַבְדֵד שְׁמוֹ: ו אַסְמָבָא לְרָאוֹת ו שְׁוֹא יִדְבֶּר לְבָוֹ:

*) אחר אתה סתר לי – ציריך להפסיק מעט (עיין בלקו"מ ח"א סי' ריג)

יְקַבֵּץ אֹנוֹ לֹא יִצָּא לְחַזֵּן יְדִיבָר: ח יְחִיד עַלִּי יִתְלַחֵשׁ
 בֶּלֶם שָׂנָא עַלִּי | יִחְשַׁבּוּ רְעוֹה לֵין: ט דְּבָרָם בְּלִיעֵל
 יִצּוֹק בּוֹ וְאֲשֶׁר שָׁכֵב לְאַיּוֹסִיף לְקוּם: צ גַּם אִישׁ
 שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר בְּטַחַתִּי בּוֹ אָזֶל לְחַמִּי הַגְּדִיל עַלִּי
 עֲקָבָה: י אֲתָּה יְהֹוָה חָגָנִי וְהַקִּימָנִי וְאֲשַׁלְמָה לְהָם:
 י בְּזֹאת יִדְעָתִי בַּיְחִפְצָתִ בֵּי בֵּי לְאַיְרִיעַ אַיְבִּי
 עַלִּי: י וְאַנְיִ בְּתַמִּי תִּמְכַת בֵּי וְתִזְיַבְנִי לְפָנֵיךְ
 לְעוֹלָם: ט בְּרוֹךְ יְהֹוָה | אֱלֹהִי יִשְׂרָאֵל מִהָּעוֹלָם
 וְעַדְתְּהֻלָּם אָמֵן | וְאָמֵן:

מְבָא לְמִנְצָחָ מִשְׁבֵּיל לְבָנִים קְרָחָ: בָּאַיִל תְּעַרְגָּ
 עַלִּאֲפִיקִים מִים בְּנֵי נְפָשֵׁי תְּעַרְגָּ אֶלְיָהִים:
 צְמָאָה נְפָשֵׁי | לְאָלָהִים לְאַלְחָיִם מְתִי אָבוֹא
 וְאַרְאָה פְּנֵי אָלָהִים: ח הִתְהַלֵּי דְּמָעַתִּי לְחַם יוֹמָם
 וְלִילָּה בְּאָמֵר אַלְיִ | בְּלִיהְיוֹם אֵיתָא אָלָהִיךְ: ה אָלָה
 אָזְבָּרָה | וְאַשְׁפְּכָה עַלִּי | נְפָשֵׁי בֵּי אָעָבָר | בְּסַדְךָ
 אֲדִידָם עַדְבֵּית אָלָהִים בְּקוֹלָרָה וְתוֹדָה חָמֹזָן
 חֹזֶגֶן: י מְהִתְשַׁתְּחַחֵי | נְפָשֵׁי וְתִהְמָי עַלִּי הַזְּהָלִי
 לְאָלָהִים בְּיַעַד אָזְדוֹן יִשְׁוֹעָת פְּנֵי: אָלָהִי עַלִּי
 נְפָשֵׁי תְּשַׁתְּחַח עַלְבֵּן אָזְבָּרָה מְאַרְץ יְרָדָן
 וְחַרְמוֹנִים מַהְרָ מַצְעָרָה: ח תְּהֹוֹם אֶלְתְּהֹוֹם קוֹרָא
 לְקוֹל צְנוּרִיךְ בֶּלֶם שְׁבָרִיךְ וְגַלְיָד עַלִּי עֲבָרִי:
 ט יוֹמָם | יִצְחָה יְהֹוָה | חַסְדוֹ וּבְלִילָּה שִׁירָה עַמִּי
 תִּפְלָה לְאַל חַיִּים: אָזְמָרָה | לְאַל סְלָעִי לְמָה

שְׁבַחֲתָנִי לְפֶה־קֹדֶר אֶלְךָ בְּלֵחֶז אֹוִיב: » בְּרָצָח |
בְּעַצְמוֹתִי חִרְפּוֹגִי צָוָרִי בְּאַמְרָם אַלְיִי בְּלֵחֶז יּוֹם
אֵיה אֱלֹהִיךְ: » מַה־תִּשְׂתֹּחַחַי | נַפְשִׁי וּמַה־תִּהְמַיֵּן
עַלְיִ הַזְּחִילִי לְאֱלֹהִים בִּידֵעָז אָזְבָנו יִשְׁוֹעָת פָּנִי
וְאֱלֹהִיכְ:

נַט » לְמִנְצָחָת אֶל־תִּשְׁחַת לְדוֹד מִכְתָּם בְּשַׁלְחָנָה
שָׁאוֹל וַיִּשְׁמַרוּ אֶת־הַבַּיִת לְהַמִּיתוֹ: » הָצִילָנִי
מַאֲבִי | אֱלֹהִי מִמְּתֻקּוּמָמִי תִּשְׁגַּבְנִי: » הָצִילָנִי
מִפְּעָלִי אָנוּ וּמִאֲנָשִׁי דָמִים הַשְׁיָעָנִי: » בַּי הַגָּה
אַרְבוֹ לְנַפְשִׁי יָגַרְוּ עַלְיִ עַזִּים לְאַ-פְּשָׁעִי וְלֹא־
חַטָּאתִי יְהֹוָה: » בְּלִי־עַזְוֹן יְרַצּוֹן וַיְבּוֹנְנוּ עֹרֶה
לְקָרָאתִי וּרְאָהָה: » וְאַתָּה יְהֹוָה־אֱלֹהִים | צְבָאות
אֱלֹהִי יִשְׂרָאֵל הַקִּיצָה לְפָקֵד בְּלִ-הַגּוֹיִם אֶל־תְּחִזָּן
בְּלִ-בְּגָדִי אָנוּ סָלָה: » יִשְׁוּבוּ לְעֶרֶב יְהָמוֹ בְּפֶלֶב
וַיִּסְׁבּוּ עִירָה: » הַגָּה | יִבְיַעַן בְּפִיהָם חִרְבּוֹת
בְּשִׁפְתּוֹתֵיהֶם בִּידֵי־שְׁמַעָה: » וְאַתָּה יְהֹוָה תִּשְׁתַּחַק־
לְמוֹת תַּלְעַג לְבָלִ-גּוֹיִם: » עֹז אֱלֹהִיךְ אֲשֶׁר־מָרָה בִּי־
אֱלֹהִים מִשְׁגָּבִי: » אֱלֹהִי חָסְדִי יַקְהַמֵּנִי אֱלֹהִים
יְרָאִי בְּשָׁרְרִי: » אֶל־תְּהִרְגֵּם | פָּנִים־יִשְׁבָּחוּ עַמִּי
הַנִּיעָמוֹ בְּחִילָךְ וְהַזְּרִידָמוֹ מִגְּנָנוֹ אֲדָנִי: » חַטָּאת־
פִּימָו דְּבָרִ-שְׁפָתִיםָו וַיַּלְכְּדוּ בְּגָנוֹנָם וְמַאֲלָה
וּמְבָחֵש יִסְפְּרוּ: » בְּלָה בְּחִמָה בְּלָה וְאַיְגָמוֹ וַיַּדְעָו
בִּ-אֱלֹהִים מִשֵּׁל בַּיּוֹקָב לְאַפְסִי הָאָרֶץ סָלָה:

טו וַיִּשְׁבֹּו לָעֶרֶב יְהֹמוֹ כְּפָלָב וַיִּסְׁבֹּבוּ עִירָה: טז הַמָּה
יִגְיָעֵן לְאֶכְל אֶסְ-לָא יִשְׁבָּעֵן וַיְלִינְנוּ: טז וְאַנְיָ אֶ
אֲשִׁיר עָזָךְ וְאֶרְגָּן לְבָקָר חַסְדָּךְ בִּידָהִית מַשְׁגָּב לִי
וּמְנוּס בְּיוֹם צָרִ-לִי: טז עָזָי אֶלְיךָ אַזְמָרָה בִּידָאֵלָהִים
מַשְׁגָּבִי אֱלֹהִי חַסְדָּי:

עו אֶלְמַנְצִיחָה עַל-יְדוֹתָן לְאַסְפָּמַזְמָרוֹ: טז קְוָלִי *)
אֶל-אֱלֹהִים וְאַצְעָקָה קְוָלִי אֶל-אֱלֹהִים וְהַאוֹזֵן
אֶלְיָה: טז בְּיוֹם צָרָתִי אֶדְנִי בְּרִשְׁתִּי יְדִי | לִילָה נְגָרָה
וְלֹא תִּפְגַּג מְאֹנֶה הַנְּחָם נְפָשָׁי: טז אַזְבָּרָה אֱלֹהִים
וְאַחֲמִיה אֲשִׁיחָה | וְתִּתְעַטֵּף רֹוחִי סְלָה: טז אַחֲזָת
שְׁמָרוֹת עִינֵּי נְפָעָמָתִי וְלֹא אָדָבָר: טז חַשְׁבָּתִי יִמִּים
מִקְדָּם שְׁנָוֹת עַזְלָמִים: טז אַזְבָּרָה נְגִינָתִי בְּלִילָה
עַמְלָבָבִי אֲשִׁיחָה וְיִחְפֵּשׂ רֹוחִי: טז הַלְעַזְלָמִים
יִזְחָה | אֶדְנִי וְלֹא-יִסְפֵּף לְרִצּוֹת עֹזֶד: טז הַאֲפָס לְגַנְצָח
חַסְדָּו גַּמָּר אָמָר לְדָר וְדָר: טז הַשְׁבָּח חַנּוֹת אֶל
אֶסְ-קָפִיז בְּאָפָר רְחַמְיוֹ סְלָה: טז וְאָמָר חַלּוֹתִי הַיָּא
שְׁנָוֹת יִמְין עַלְיוֹן: טז אַזְבָּר מַעַלְלִי-יְה בִּידָאַזְבָּרָה
מִקְדָּם פְּלָאָה: טז וְהַגִּיתִי בְּכָל-פְּעֻלָּךְ וּבְעַלְלָזָתִיךְ
אֲשִׁיחָה: טז אֱלֹהִים בְּקָדְשָׁךְ דְּרָבָךְ מִידָּאָל גָּדוֹל
בְּאֱלֹהִים: טז אַתָּה הָאֵל עַשְּ׈ה פָּלָא הַזְׁדָעָת בְּעַמִּים
עַזְדָּה: טז גָּאָלָת בְּזֹרוּע עַמְךָ בְּגִינִּיעָקָב וּיְוֹסָף סְלָה:
טז רְאֹיךְ מִים | אֱלֹהִים רְאֹיךְ מִים יְחִילָוּ אָפָר יְרָגוֹ

*) באמורך אל אלוהים תכוין המילוי כזה אל"ף למ"ר אל"ף למ"ר הא"י י"ר מ"ט

תְהִמּוֹת: י"ז זָרָמוּ מֵים | עֲבֹת קֹול נִתְנוּ שְׁחָקִים
אֶפְ-חַצְצִיךְ יִתְהַלֵּכוּ: ט קוֹל רַעַמְךְ | בְּגָלָל הַאֲרוֹן
בְּرַקִּים תִּבְלַל רְגֹזָה וַתְּרַעַשׂ הָאָרֶץ: ט בַּיִם דְּרַבֶּךְ
וְשְׁבִילְךְ בַּמִּים רַבִּים וַעֲקוֹבּוֹתִיךְ לֹא נִדְעָו:
כָּא נִחְיָת בַּצָּאן עַמְךְ בַּיִדְ-מֹשֶׁה וְאֶחָרֶז:

צ א תְּפִלָּה לִמְשָׁה אִישׁ-הָאֱלֹהִים אֲדֹנִי מַעַוז אַתָּה
חַיִת לְנוּ בְּדָר וְדָר: ט בְּטָרָם | הַרִּים יָלְדוּ
וְתְחַזֵּלְלָה אָרֶץ וְתִבְלַל וּמַעוֹלָם עַד-עוֹלָם אַתָּה אֵל:
ג תְּשִׁבָּב אָנוֹשׁ עַד-דָּבָא וְתָאָמֵר שָׁזְבוּ בְּגַיְ-אָדָם:
ד בַּי אֶלְף שְׁנִים בְּעִינֵיכְךְ בַּיּוֹם אַתָּמָל בַּי יַעֲבֵר
וְאַשְׁמָרָה בְּלִילָה: ה זְרַמְתָּם שָׁנָה יְהִי בְּבָקָר
כְּחַצִיר יְחַלֵּף: ט בְּבָקָר יִצְיַץ וְחַלֵּף לְעַרְבָּה יְמֹלֵל
וַיִּבְשֵׁ: י בְּכָלֵינוּ בְּאָפָךְ וּבְחַמְתָּךְ נְבָחָלְנוּ:
ו שְׁתָה עֻזְנָתֵינוּ לְגַדְךְ עַלְמָנוּ לְמַאוֹר פְּנֵיכְךְ: ט כַּי
כָּל-יָמֵינוּ פָנֵינוּ בְּעַבְרָתָךְ בָּלֵינוּ שְׁנֵינוּ בְּמוֹדָחָגָה:
ז יְמִיד-שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שְׁבָעִים שָׁנָה וְאֶם בְּגִבּוֹרָת אֶ
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרַחֲבָם עַמְלָה וְאָוֹן בְּיַגְנוּ חִישׁ וְגַעֲפָה:
א מִיד-יָדָע עֹז אָפָךְ וּבְיַרְאָתָךְ עַבְרָתָךְ: ט לְמִנּוֹת
יָמֵינוּ בֵן הַזָּדָע וְגַבָּא לְבַבְּ חַכְמָה: י שׁוֹבָה יְהֹוָה
עַד-מִתְּנִי וְהַגָּמָם עַל-עַבְדִּיךְ: ט שְׁבָעָנוּ בְּבָקָר
חַסְדָךְ וְגַרְגָּנָה וְגַשְׁמָה בְּכָל-יָמֵינוּ: ט שְׁמַחֲנָנוּ
בִּימּוֹת עֲנִיתֵנוּ שְׁנּוֹת רָאִינוּ רָעָה: ט יְרָאָה אֶל-
עַבְדִּיךְ פָּעָלָה וְהַדְּרָךְ עַל-בְּגִינְחָם: י וַיְהִי | נִעַם

**אָדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְמַעֲשֵׁה יְדֵינוּ בְּוֹנֶה עָלֵינוּ
וְמַעֲשֵׁה יְדֵינוּ בְּזַגְגָּהוּ**

כה א' הוֹדוֹ לֵיהֶה קָרָאוּ בְשָׁמוֹ הַזְדִיעָו בְעַמִּים
עַלְילּוֹתָיו: כ' שִׁירְוִילּוֹ זְמַרְוִילּוֹ שִׁיחּוֹ בְכָלְ-
נְפָלָאותָיו: ד' הַתְהַלֵּלוּ בְשָׁם קְרָשוּ יִשְׂמַח לְבָבְךָ
מִבְקָשֵׁי יְהָוָה: ה' דָרְשּׁוּ יְהָוָה וְעֹזֹוּ בְקָשּׁוּ פָנָיו
תָמִיד: ט' זְבָרוּ נְפָלָאותָיו אֲשֶׁר-עָשָׂה מִפְתָּיו
וּמִשְׁפְטִים-פִיו: ו' זְרֻעָ אָבָרָהָם עַבְדוּ בְגַיִי יַעֲקֹב
בְחִירָיו: ז' הוּא יְהָוָה אֱלֹהֵינוּ בְכָל-הָאָרֶץ
מִשְׁפָטָיו: ח' זְכַר לְעוֹלָם בְרִיתְךָ דָבָר צְוָה לְאַלְפָה
דוֹר: ט' אֲשֶׁר בְרִתָּת אֶת-אָבָרָהָם וְשִׁבְוּעָתוֹ לִישָׁחָק:
ו' וְעַמִּידָה לְיַעֲקֹב לְחַק לִיְשָׁרָאֵל בְרִית עוֹלָם:
יא' לִאמְרָלְךָ אֶתְנָן אֶת-אָרֶץ-כָּנָעָן חַבֵּל נְחַלְתָּכֶם:
יב' בְהִזְמָתָם מַתִּי מִסְפָּר בְמַעַט וְגַרְים בְּהָנָה:
יג' וַיַּתְהַלֵּבּוּ מְגֹזִי אֶל-גֹזִי מִמְמַלְכָה אֶל-עַם אַחֲרָה:
יד' לְאֶת-הַנִּיחָה אָדָם לְעַשְׁקָם וַיַּזְבַּח עַלְיָהָם מַלְכִים:
טו' אֶל-תְּגַעֵעַ בְמִשְׁיחִי וְלַגְבִּיאִי אֶל-תְּרֻעָה:
טו' וַיַּקְרֵא רָעַב עַל-הָאָרֶץ כָל-מִطְהָרָלָחָם שְׁבָרָה:
טו' שְׁלָח לְפָנֵיכֶם אִישׁ לְעַבְדָךְ גָּמְבָר יוֹסֵף: ט' עַד-עַת
בְכָבֵל רְגָלָו בְרֹול בָאָה נְפָשָׁו: ט' עַד-עַת
בְאַדְבָרוֹ אָמְרָת יְהָוָה צְרָפְתָהָו: כ' שְׁלָח מְלָךְ
וַיַּתְירָהוּ מִשְׁלָעָם עַמִּים וַיַּפְתַּחַהָוּ כָא שְׁמוֹ אֶדְזָן
לְבִיתָו וַמִּשְׁלָבְכָל-קָנִינָו: ככ' לְאָסָר שְׁרִיו בְנֶפֶשָׁו

וַיָּקְנִיו יְחִיפָם: כ וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וַיַּעֲקֹב גֶּר
 בַּאֲרִזְחָם: כד וַיִּפְרֹא אֶת־עַמּוֹ מִאֶד וַיַּעֲצִמָהוּ
 מִצְרָיִם: כה הַפְךָ לְבָם לְשָׁנָא עָמֹו לְהַתְנִפְלֵל בַּעֲבָדָיו:
 כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדוֹ אַחֲרֵן אֲשֶׁר בַּחֲרַבּוֹ: כט שָׁמוֹר
 בָּם דָּבְרֵי אֲתֹתְיוֹ וּמִפְתָּחִים בַּאֲרִץ חָם: כה שָׁלַח
 חָשֶׁךְ וַיַּחֲשֹׁךְ וְלֹא־מָרוֹ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הַפְךָ אֶת־
 מִימִיהָם לְדָם וַיִּמְתַּא אֶת־דְּגַתָּם: כז שָׁרֵץ אַרְצָם
 צְפִרְדָּעִים בַּחֲדָרִי מֶלֶכִיָּהָם: לא אָמֵר וַיָּבֹא עַרְבָּ
 בָּנִים בְּכָל־גּוֹלָם: לב נָתַן גְּשֻׁמֵּיהָם בְּרֵד אֲשֶׁר
 לְהַבּוֹת בַּאֲרָצָם: לג וַיַּדַּק גְּפַנְם וַתִּאֲנַתָּם וַיִּשְׁבַּר עֵץ
 גּוֹלָם: לד אָמֵר וַיָּבֹא אַרְבָּה וַיַּלְקֹחַ וְאֵין מִסְפָּר:
 לה וַיִּאֱכַל פָּלָ-עַשְׂבָּ בַּאֲרָצָם וַיִּאֱכַל פָּרִי אַדְמָתָם:
 לו וַיַּדַּק פָּלָ-בְּכֹור בַּאֲרָצָם רַאשִׁית לְכָל־אוֹנוֹמָ:
 לי וַיַּצִּיאָם בְּכֶסֶף וַיַּהַבֵּן וְאֵין בְּשִׁבְטֵיו כּוֹשֵׁל:
 לה שְׁמָחָ מִצְרָיִם בְּצִאתָם כִּי־נִפְלֵל פְּחָדָם עַלְיָהָם:
 לט פְּרָשָׁ עָנָן לְמַסְךָ וְאַשׁ לְהַאֲיר לִילָּה: ט שָׁאל
 וַיָּבֹא שָׁלוֹ וְלִחְם שָׁמִים יִשְׁבִּיעָם: מא פָּתָח צָור
 וַיַּזְבּוּ מִים הַלְּכוֹ בְּצִוּת נָהָר: מב כִּי־זָכָר אֶת־
 דָּבָר קְדָשׁו אֶת־אֲבָרָהָם עַבְדוֹ: מג וַיַּזְאֵעָמֹו
 בְּשַׁשׁוֹן בְּרִגְהָ אֶת־בְּחִירִיוֹ: מד וַיִּתְן לְהָם אֶרְצֹות
 גּוֹיִם וְעַמּוֹל לְאָמִים יִרְשּׁוּ: מה בְּעַבוֹר | יִשְׁמְרוּ
חֲקִיוֹ וְתוֹرָתְיוֹ יִגְצְרוּ הַלְלוֹיהָ:

כלו אַ עַל־נְהָרוֹת | בְּבָל שֶׁם יִשְׁבָּנוּ גַּם־בָּכִינוּ
 בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: כְּעַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָה תְּלִינָה
 כְּנָרוֹתִינוּ: גְּכִי שֶׁם שְׁאַלְוָנוּ שׂוֹבֵינוּ דְּבָרִיד־שִׁיר
 וְתֹזְלִילֵינוּ שְׁמַחָה שִׁירֵוּ לְנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: דְּאַיְדָה נְשִׁיר
 אֶת־שִׁיר־יְהֹוָה עַל אֶדְמָת נְכָרָה: הְ אַסְמָא אַשְׁבָּחָךְ
 יְרוֹשָׁלָם תְּשִׁבָּח יְמִינֵיכֶם: וְ תַּדְבִּק לְשׁוֹנֵיכֶם | לְחַבֵּיכֶם
 אַסְמָלָא אַזְכְּרָכִי אַסְמָלָא אַעֲלָה אֶת־יְרוֹשָׁלָם עַל
 רַאשׁ שְׁמַחְתֵּיכֶם: זְכָר יְהֹוָה | לְבָנֵיכֶם אַדְזָם אֶת יוֹם
 יְרוֹשָׁלָם הָאָמָרים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסָוד בְּהָה:
 חְ בַּת־בְּבָל הַשְׁרוֹדָה אֲשֶׁרִי שִׁישָׁלָם־לְךָ אֶת־
 גְּמוּלָךְ שְׁגָמְלָת לְגַנּוּ: טְ אֲשֶׁרִי | שְׁיָאָחוּ וְגַפְזִז אֶת־
 עַלְלִיךְ אַל־הַסְּלָעָה:

קְנָה אַ הַלְלוֹיָה | הַלְלוֹאֵל בְּקָדְשׁו הַלְלוֹהוּ בְּרַקְיעַ
 עַזּוֹן: כְּ הַלְלוֹהוּ בְּגִבּוֹרָתְיו הַלְלוֹהוּ בְּרַב גָּדְלוֹ: גְּ
 הַלְלוֹהוּ בְּתִקְעָ שׁוֹפֵר הַלְלוֹהוּ בְּגַבְל וּבְגַרְבָּה:
 דְּ הַלְלוֹהוּ בְּתַף וּמְחֹזֶל הַלְלוֹהוּ בְּמַגִּים וּעֲנָבָה:
 הְ הַלְלוֹהוּ בְּצַלְצָלִי־שְׁמָע הַלְלוֹהוּ בְּצַלְצָלִי תְּרוּעָה:
 וְ בְּלִי הַגְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יְהָה הַלְלוֹיָה:

אחר שסימן תהילים יאמר זה:

מי יתן מִצְיָון יְשׁוּעָת יִשְׂרָאֵל בְּשֻׁוב יְהֹוָה שְׁבוֹת עַמּוּ יִגְלֶל יַעֲקֹב יְשָׁמָח יִשְׂרָאֵל:
 וַתְּשֻׁועַת צְדִיקִים מִיהָה מְעוּזָם בְּעֵת אָרָה: וַיַּעֲזֹרֶם יְהֹוָה וַיַּפְלִיטֶם
 מְרַשְׁעָם וַיּוֹשִׁיעֶם פִּי חָסָו בּוּ: